

**VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ -
TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA**
Hornicko-geologická fakulta
Institut geologického inženýrství

**Vliv hornické činnosti na rozvoj cestovního ruchu
v Moravskoslezském kraji**

The Interaction of Mining Activity to Development of Travel
Movement in Moravosilesian Region

Bakalářská práce

Autor:

Veronika Kunzová

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Martin Klempa

Ostrava 2011

Zadání bakalářské práce

Student: **Veronika Kunzová**

Studijní program: B2110 Geologické inženýrství

Studijní obor: 2101R004 Geovědní a montánní turismus

Téma: **Vliv hornické činnosti na rozvoj cestovního ruchu v Moravskoslezském kraji**
The Interaction of Mining Activity to Development of Travel Movement in Moravosilesian Region

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Turistický potenciál území dotčených těžbou nerostných surovin
3. Současný stav využitých lokalit ovlivněných hornickou činností z pohledu ČR
4. Návrh rozvoje nevyužívaných nebo málo využívaných lokalit
5. Závěr

Seznam doporučené odborné literatury:

Dle pokynů vedoucího bakalářské práce

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Martin Klempa**

Datum zadání: 31.10.2010

Datum odevzdání: 30.04.2011

doc. Ing. Radomír Grygar, CSc.
vedoucí institutu

prof. Ing. Vladimír Slivka, CSc., dr.h.c.
děkan fakulty

Prohlášení

- Celou bakalářskou práci, včetně příloh, jsem vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.
- Byla jsem seznámena s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – využití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a využití díla školního a § 60 – školní dílo.
- Beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3).
- Souhlasím s tím, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezentačnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že údaje o bakalářské práci, obsažené v Záznamu o závěrečné práci, umístěném v příloze mé bakalářské práce, budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO.
- Bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona.
- Bylo sjednáno, že užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 30. 4. 2011

Veronika Kunzová

.....

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá rozvojem cestovního ruchu vybraných lokalit v Moravskoslezském kraji dotčených těžbou nerostných surovin. Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol pojmenovaných dle zvolené osnovy. V první kapitole je rozebrán turistický potenciál území, kterým kraj disponuje. Druhá kapitola se zabývá současným stavem využitých lokalit a jejich stručnou historií a třetí kapitola je zaměřena na nevyužívané nebo málo využívané lokality s návrhem na jejich další rozvoj. Součástí práce je závěr se zhodnocením autora, ve kterém je za pomoci grafů znázorněna návštěvnost kraje v období let 2000 až 2010.

Klíčová slova: Moravskoslezský kraj, cestovní ruch, industriální dědictví, hornická činnost, rozvoj turismu.

Summary

This thesis deals with the development of tourism in selected locations in the Region of the mining and quarrying. The work is divided into three main chapters named according to the chosen curriculum. The first chapter analyzes the tourism potential of the territory which the county owns. The second chapter discusses the current state of recovered sites and a brief history and the third is focused on unused or underutilized sites with suggestions for their further development. The thesis is concluded with an assessment the author, in which the graphs show the number of visitors the region in the period 2000 to 2010.

Key words: Moravosilesian Region, tourism, industrial heritage, mining, tourism development.

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala svému vedoucímu panu Ing. Martinu Klempovi za jeho cenné rady, náměty, připomínky a hlavně čas, který mi věnoval při konzultacích této práce. Ráda bych také poděkovala informačním centrům v Moravskoslezském kraji za poskytnuté materiály a brožurky.

Obsah

1	Úvod	1
2	Turistický potenciál území dotčených těžbou nerostných surovin	2
2.1	Základní údaje o kraji	2
2.1.1	Lokalizace kraje	3
2.1.2	Symby Moravskoslezského kraje	3
2.2	Turistická vybavenost	4
2.3	Možnosti vzdělávání	5
2.4	Kultura	6
2.5	Geomorfologie	7
2.6	Dopravní dostupnost	8
3	Současný stav využitých lokalit ovlivněných hornickou činností z pohledu cestovního ruchu	10
3.1	Bruntálsko	10
3.1.1	Sopky na Bruntálsku	11
3.1.2	Razovské tufity	15
3.1.3	Svobodné Heřmanice- břidlicový lom Šífr	15
3.2	Frýdecko-Místecko	17
3.2.1	Cvičná štola dolu Paskov ve Staříči	18
3.2.2	Vendryně - vápenné pece	19
3.3	Opavsko	19
3.3.1	Jakartovice- břidlicové lomy	20
3.3.2	Budišov nad Budišovkou – Muzeum břidlice	21
3.3.3	Opava Kateřinky- Stříbrné jezero	22
3.3.4	Kobeřice- těžba sádrovce	22
3.3.5	Hlučínské jezero	23

3.4	Novojičínsko.....	23
3.4.1	Štramberk – vápenec	24
3.5	Karvinsko.....	27
3.5.1	Karviná – kostel sv. Petra z Alkantary.....	28
3.5.2	Doubrava – Dinopark Ostrava	28
3.6	Ostravsko	29
3.6.1	Landek park (Hornické muzeum OKD Landek)	31
3.6.2	Důl Michal	32
3.6.3	Areál Dolních Vítkovic	33
3.6.4	Halda Ema Ostrava	34
4	Návrh rozvoje nevyužívaných nebo málo využívaných lokalit.....	36
4.1	Venušina sopka.....	36
4.2	Lom - Mořské oko	36
4.3	Karolina - projekt Nová Karolina	36
4.4	Areál Dolních Vítkovic- Nové Vítkovice.....	38
4.5	Důl Jindřich – těžní věž	40
4.6	Landek Park	41
4.7	Hlučínské jezero	41
5	Závěr	42

Seznam zkratk a použitých jednotek

České zkratky

atd.	a tak dále
apod.	a podobně
ČD	České dráhy
ČR	Česká republika
Et. al.	a jiní
IOP	Integrovaný operační program
např.	například
NKP	Národní kulturní památka
ODIS-IDS	Ostravský integrovaný dopravní systém
OKR	Ostravsko-karvinský revír
OSU	Ostravská univerzita
VŠB-TUO	Vysoká škola báňská - technická univerzita Ostrava

Cizojazyčné zkratky

NATO	North Atlantic Treaty Organization Překlad: Severoatlantická obranná aliance
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Překlad: Organizace Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu

Použité jednotky

ha	hektar	m	metr
Kč	Koruna česká	m n. m	metr nad mořem
km	kilometr	mil.	milión
km ²	Kilometr čtvereční		

1 Úvod

Česká republika respektive Moravskoslezský kraj se může pyšnit skvosty vzniklé hornickou činností a návazností na tuto činnost, které nikde jinde v zemi nebo v zahraničí nenajdeme. Toho si naštěstí všimli i představitelé kraje, kteří z rozpočtu kraje, dotací ze státního rozpočtu, ale i za nemalé pomoci dotačního fondu Evropské unie se tyto místa snaží zvelebit a nalákat k nim turisty z ostatních krajů ale i ze zahraničí. Téma mé bakalářské práce „Vliv hornické činnosti na rozvoj cestovního ruchu v Moravskoslezském kraji“ jsem si vybrala proto, že jsem se v tomto kraji narodila a je mi velmi blízký. V metropoli hornického města se pohybuji, dá se říci denně a osud industriálního dědictví mi není lhostejný.

Práce bude rozdělena na tři hlavní kapitoly. V první kapitole se budu zabývat turistickým potenciálem území dotčených těžbou nerostných surovin, ve kterém bych ráda představila kraj se všemi jeho přednostmi. V druhé kapitole se zaměřím na současný stav využitých lokalit ovlivněných hornickou činností z pohledu cestovního ruchu. Zde bude představeno všech šest bývalých okresů a v nich popsáno několik významných lokalit, z nichž jsem většinu osobně navštívila. V poslední kapitole se budu zabývat návrhem rozvoje nevyužívaných nebo málo využívaných lokalit. Cílem mé práce bude seznámení s krajem a všemi jeho atraktivitami, které zde po těžbě nerostných surovin zůstaly, a mohly by napomoci dalšímu rozvoji cestovního ruchu v kraji.

2 Turistický potenciál území dotčených těžbou nerostných surovin

Rozlohou šestý největší kraj České republiky (ČR) patří svou rozsáhlou těžbou nerostných surovin a na ni navazující průmyslovou výrobou k jednomu z technicky nejzajímavějších krajů v republice. V Moravskoslezském kraji se vyskytují zásoby černého uhlí, vápence, žuly, mramoru, břidlice, sádrovce, štěrkopísku, písku a cihlářských jíílů.

Díky bohaté historii těžby se na území kraje dochovalo mnoho přírodních a technických zajímavostí, které jsou lákadlem našich i zahraničních turistů. Vliv různorodého způsobu těžby nerostných surovin postupem času formoval vzhled krajiny až do současné podoby. K nejrozsáhlejším změnám krajiny přispěla těžba černého uhlí v Ostravsko-karvinské uhelné pánvi (hospodářský termín Ostravsko-karvinský revír (OKR)), kde byly vybudovány areály nutné pro dolování této strategické suroviny s dominantními těžními věžemi. Mezi tyto technické památky patří např. Hornické muzeum v Ostravě – Petřkovicích, areál Dolních Vítkovic nebo Důl Michal. Na rázu krajiny se výrazně podílela i těžba štěrkopísku, kamení, vápence a sádrovce. Mnohdy byly tyto horniny vytěženy a v současnosti se z těchto vytěžených oblastí stávají místa s celou řadou rekreačního a sportovního využití jako je např. břidlicový lom Šífr, Hlučínská štěrkovna apod. Tyto, a spousta dalších přírodních a technických památek tvoří na území Moravskoslezského kraje obrovský potenciál, který jinde v ČR nenajdeme.

2.1 Základní údaje o kraji

Moravskoslezský kraj (**obr. č. 1**) vznikl 1. ledna 2001 a jeho celková rozloha činí 5 427 km². Kraj patří s 1 243 220 obyvateli (ke dni 31. 12. 2010) a hustotou osídlení 226,9 obyvatel/km² k nejlidnatějším krajům České republiky. Skládá se z celkem šesti dřívějších okresů, a to od západu: Bruntál, Opava, Nový Jičín, Ostrava-město, Karviná a Frýdek-Místek. Největším městem a zároveň krajským je Ostrava. [14]

2.1.1 Lokalizace kraje

Moravskoslezský kraj leží v severovýchodní části České republiky. Sousedí se Zlínským a Olomouckým krajem. Kraj z větší části leží v Českém Slezsku, zbývající část je sever Moravy. Na severu sousedí s Polskem a na východě se Slovenskem. Příhraniční charakter Moravskoslezského kraje má potenciál poskytnout možnosti efektivní spolupráce ve výrobní oblasti, rozvoji infrastruktury, ochrany životního prostředí, kulturně-vzdělávací činnosti a především turistického ruchu. Za tímto účelem působí na území kraje v současné době čtyři euroregiony- Beskydy, Praděd, Silesia a Těšínské Slezsko.

2.1.2 Symboly Moravskoslezského kraje

Mezi symboly Moravskoslezského kraje patří znak Moravskoslezského kraje, vlajka a logo. Tyto symboly prezentují kraj, zejména pak logo kraje, které bývá součástí různých propagačních materiálů (prospekty, průvodci, atd.) a tím, mimo jiné, napomáhají k informovanosti turistů a celkově k růstu cestovního ruchu v tomto kraji.

Znak Moravskoslezského kraje (**obr. č. 2**) je sestaven výhradně z historických znaků se staletým trváním. Jedná se o čtvrcený štít, kde v prvním (zlatém) poli lze vidět slezskou orlici, která je symbolem historické slezské zemské příslušnosti větší části kraje. Druhé (modré) pole zaujímá orlice moravská, která je symbolem historické moravské zemské příslušnosti menší části kraje. Ve třetím (opět modrém) poli je znak Ostravy jako hlavního

města kraje a čtvrté pole zdůrazňuje historickou návaznost s opavským a těšínským knížectvím. [15]

Obrázek č. 2 - znak Moravskoslezského kraje [58]

Logo Moravskoslezského kraje (**obr. č. 3**) tvoří uzavřený elipsoidní tvar symbolizující kraj jako samostatnou entitu, symbol hory s TV vysílačem, který je společný pro Lysou horu i Praděd, nejvyšší vrcholy v kraji, a zvlněný pruh uprostřed, který má více významů (řeka, dálnice, cesta k prosperitě). Nedílnou součástí loga je i text, s názvem „Moravskoslezský kraj“. Logo kraje, písmo názvu „Moravskoslezský kraj“ a barevnost se využívají na grafickém informačním systému uvnitř budovy krajského úřadu, a dále pak na různých prezentačních předmětech a propagačních materiálech. [15]

Obrázek č. 3 - logo Moravskoslezského kraje [59]

2.2 Turistická vybavenost

V Moravskoslezském kraji se nachází 58 turistických informačních center. Kraj má i své webové stránky (www.kr-moravskoslezsky.cz), které obsahují, mimo jiné, spoustu informací pro návštěvníky (o památkách v kraji, o ubytovacích a stravovacích zařízeních apod.). Na těchto stránkách se nachází také unikátní 3D model ortofotomapy Moravskoslezského kraje (**obr. č. 4**), který je zaměřený především na propagaci cyklotras, podporu lázeňství, propagaci vybraných míst a turistických lokalit. Jedinečnost mapy spočívá ve velmi přesné trojrozměrné vizualizaci území s turisticky atraktivními místy. Model propaguje turistický potenciál kraje a výrazně rozšiřuje informační infrastrukturu

v oblasti cestovního ruchu. 3D mapa je přístupná také z webových stránek některých obcí, a také ve vybraných informačních centrech.

Turistům a zahraničním návštěvníkům je v kraji k dispozici široká škála ubytovacích zařízení v různých cenách a kategoriích. Pro návštěvníky, kteří mají rádi pobyt v přírodě je v kraji vybudováno dostatek kempů a rekreačních zařízení. Pro náročnější jsou zde hotely až čtyř hvězdičkové kvality. Některé hotely mají i své vlastní wellness centra.

Obrázek č. 4 - 3D vizualizace ortofotomapy Moravskoslezského kraje [51]

2.3 Možnosti vzdělávání

Na území kraje se nachází několik mateřských škol, základních a středních škol, konzervatoří, vyšších odborných škol, uměleckých a jazykových škol. Z pěti vysokých škol, které se v kraji nachází, je nejvýznamnější Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava (VŠB-TUO), která má 7 fakult technicko-ekonomického zaměření. Dále se zde nachází Ostravská univerzita v Ostravě (OSU), Slezská univerzita v Opavě, Vysoká škola podnikání Ostrava, a.s. a Vysoká škola sociálně-právní v Havířově. V současné době vznikl záměr sloučit dvě největší vysoké školy VŠB-TUO a OSU v jednu velkou univerzitu se statutem výzkumné univerzity. Tato univerzita by se tak stala centrem vzdělanosti, vědy a výzkumu v nejlidnatějším regionu České republiky.

V areálu VŠB-TUO se nachází Geologický pavilon Prof. Františka Pošepného, který je účelovým zařízením Hornicko – geologické fakulty. V pavilonu jsou mineralogické, petrografické, paleontologické sbírky a sbírky nerostných surovin. Pavilon je přístupný jak studentům, tak i široké veřejnosti a plní pedagogickou, vědeckovýzkumnou a všeobecně vzdělávací funkci.

V současné době probíhá v areálu VŠB – TUO naproti Vědeckotechnologického parku záměr vybudovat superpočítačové centrum. Vybudováním tohoto „superpočítače“ se Ostrava a v podstatě celý Moravskoslezský kraj dostane na seznam pětiset celosvětových lokalit, které mají na svém území nejvýkonnější počítač na světě. Tento záměr ztraktivní kraj z hlediska vědy a výzkumu.

Díky široké nabídce možnosti vzdělávání, kterou kraj disponuje, zde cestuje mnoho českých i zahraničních návštěvníků. Ti pak mají na území Moravskoslezského kraje ve svém volném čase možnost navštívit některou z níže zmíněných lokalit a rozšířit si tak vědomosti o hornické činnosti v tomto kraji.

2.4 Kultura

Kromě velkého množství muzeí (např. Slezské zemské muzeum v Opavě, Městské muzeum Břidlice v Budišově nad Budišovkou nebo Muzeum Těšínska v Českém Těšíně), divadel (např. Slezské divadlo v Opavě nebo Divadlo Petra Bezruče v Ostravě) galerií, knihoven a kin, stojí za návštěvu také Areál Miniuni (svět miniatur v Ostravě) je to především venkovní areál s modely významných světových staveb jako je např. šikmá věž v Pize nebo Eiffelova věž. V Ostravě se nachází multifunkční hala ČEZ Aréna, kde probíhá mnoho sportovních, kulturních a jiných různorodých akcí. Pro pořádání různorodých výstav, veletrhů, konferencí, seminářů a jiných kulturně společenských akcí slouží Výstaviště Černá louka. V centru Ostravy je jedna velmi proslavená a zároveň nejživější ulice v Ostravě a dá se říct i v celé České republice Stodolní ulice, která je fenoménem ostravského společenského života. Na ulici a v jejím okolí se nachází desítky klubů, barů a restaurací. V Doubravě u Karviné se nachází unikátní zábavný park DinoPark.

Mezi nejvýznamnější akce a festivaly kraje patří Kravařský odpust (největší pouť na Moravě), Zlatá tretra Ostrava (každoroční atletický mítink), Škodabike Marathon Ostrava-

Poruba (velký jarní závod horských kol pro širokou veřejnost), hudební festival Colours of Ostrava, Mezinárodní hudební festival Janáčkovy Hukvaldy, Mezinárodní hudební festival Janáčkův máj nebo Adrenalin Cup - Ostravice (extrémní závod čtyřčlenných štafet). Na letišti Leoše Janáčka v Ostravě se každoročně konají hojně navštěvované dny NATO (největší letecko-armádně-bezpečnostní akce ve střední Evropě).

Tyto různorodé akce a festivaly přilákají do Moravskoslezského kraje každoročně velké množství, jak českých, tak i zahraničních turistů.

2.5 Geomorfologie

Území Moravskoslezského kraje je rozčleněno na dvě základní taxonomické jednotky - systémy, a to na Hercynský systém a Alpsko-Himalajský systém.

Východ Bruntálska patří nejvyšší partii Hrubého Jeseníku a severovýchodně se postupně svažuje k polským nížinám.

Severní a severovýchodní část Frýdeckomístecka patří do nížin Severních a vněkarpatských sníženin (část Ostravská pánev), střední část patří do Západobeskydského podhůří (část Podbeskydská pahorkatina). Jižní část patří do vrcholů Moravskoslezských Beskyd a na jihovýchodě se rozprostírá Jablunkovská brázda oddělující na východě Jablunkovské mezihoří a Slezské Beskydy.

Severní část Karvinska náleží k Ostravské pánvi. Menší část území tvoří geomorfologický podcelek Těšínská pahorkatina v celku Podbeskydská pahorkatina.

Novojičínsko leží na pomezí mezi dvěma horopisnými celky ČR – Karpaty a Česká kotlina. Severozápadní část regionu patří výběžkům Nízkého Jeseníku (Vítkovská vrchovina, Oderské vrchy). Středem od severovýchodu k jihovýchodu se táhne část nížinná oblast Západních Vněkarpatských sníženin (Moravská brána). Jižní a jihovýchodní části patří Západokarpatskému podhůří (Podbeskydská pahorkatina) a jižní okraje Moravským Beskydám.

Území Opavska se rozkládá na pomezí tří velkých jednotek – Středopolské nížiny (Opavská pahorkatina), Severních Vněkarpatských sníženin (Ostravská pánev) a Jesenické oblasti (vrcholky Nízkého Jeseníku).

Region Ostravsko se nachází na pomezí dvou subprovincií – Západní Karpaty a Česká vysočina. Většina území spadá do Západních Karpat do části Vněkarpatské sníženiny. Zasahují zde Severní (Ostravská pánev) i Západní sníženiny (Moravská brána). Menší kousek území tvoří Česká vysočina částí Krkonošsko – jesenická soustava. Zde se nachází Jesenická podsoustava se svou částí Nízký Jeseník.

Kraj se může pyšnit nádhernou a různorodou přírodou, která je zajímavá a lákavá pro mnohé turisty. Rozmanité přírodní poměry (vysoká pohoří, nebo naopak nížiny) poskytují výborné podmínky pro provozování různých forem turistiky a sportů. Jedinečnost zdejší přírody a krajiny dělá kraj odlišný a výjimečný od ostatních turistických regionů ČR. [16]

2.6 Dopravní dostupnost

Územím Moravskoslezského kraje, procházejí tranzitní evropské tahy, silniční i železniční. Leteckou bránou kraje je letiště Leoše Janáčka v Ostravě - Mošnově, které může přijímat všechny typy letadel. Je to druhé největší letiště v ČR. Má několik pravidelných leteckých linek a v létě jsou provozovány charterové lety do významných turistických destinací.

V současnosti probíhá dostavba páteřní dálnice D1 (Praha – Brno – Vyškov – Hulín – Přerov – Lipník nad Bečvou – Bělá – Ostrava – Polsko), která napomáhá zatraktivnit kraj z pohledu dopravní dostupnosti. Z dalších komunikací je důležitá mezinárodní silnice E 462, která vede z Nového Jičína přes Frýdek - Místek do Českého Těšína, kde se nachází hraniční přechod Chotěbuz s Polskem. Velmi důležitá je také silnice I. třídy I/11, která tvoří významnou silniční tepnu Moravskoslezského kraje, spojující Bruntál, Opavu, Ostravu, Český Těšín, Třinec a státní hranici ČR/Slovensko. Hustá síť regionálních silnic i rychle dokončované dálnice a rychlostní silnice umožňují spojení autobusem do každé obce v kraji.

Železniční přepravu v kraji zajišťují České dráhy, a.s. (ČD). ČD umožňují výborné spojení s Českou republikou i se zahraničím. Kraj protínají dva železniční tahy evropského významu, které jsou součástí druhého (spojuje Břeclav s Bohumínem) a třetího (spojuje Mosty u Jablunkova a Cheb) tranzitního železničního koridoru. V roce 2006 byla uvedena do provozu elektrifikovaná trať Ostrava Svinov – Opava východ. V současnosti má Ostrava přímé železniční spojení s Prahou, Vídní, Bratislavou, Varšavou, Budapeští

a Moskvou. Pro nástup do mezinárodních vlaků se doporučuje stanice Ostrava - Hlavní nádraží nebo Ostrava Svinov, kde je cestujícím poskytován nejlepší servis.

Díky Integrovanému dopravnímu systému ODIS-IDS Moravskoslezského kraje lze cestovat vybranými vlaky Českých drah mezi 153 železničními stanicemi a zastávkami na území celého kraje. Dále lze cestovat příměstskými autobusovými linkami řady dopravců a dopravními prostředky městské hromadné dopravy v Ostravě, Opavě, Krnově, Havířově a Studénce. Počet linek a dopravců se neustále navyšuje. V ODIS lze cestovat všemi osobními a spěšnými vlaky, dále vybranými rychlíky Českých drah, které mají v železničním jízdním řádu uvedenou poznámku o platnosti jízdních dokladů ODIS.

Vybrané tratě Moravskoslezského kraje mají zavedený systém linkové železniční dopravy ESKO (systém příměstské a regionální železniční dopravy).

Běžným dopravním prostředkem v kraji je také jízdní kolo, pro které je vybudováno několik tematických cyklotras (Po stopách technického bohatství, Stezka za pivem a štramberskýma ušima, apod.).

Potenciál lze vidět v poloze kraje, a to na rozmezí tří států - České republiky, Polska a Slovenska, díky které nabízí i výhodnou výchozí pozici pro dopravní vazby směrem do střední a východní Evropy. [17], [18]

3 Současný stav využitých lokalit ovlivněných hornickou činností z pohledu cestovního ruchu

Pro lepší orientaci a přehlednost využitých lokalit v Moravskoslezském kraji jsou lokality přiřazeny k jednotlivým bývalým okresům, pod které spadají. Okresy jsou řazeny podle celkové rozlohy daného okresu, a to od největšího po nejmenší.

3.1 Bruntálsko

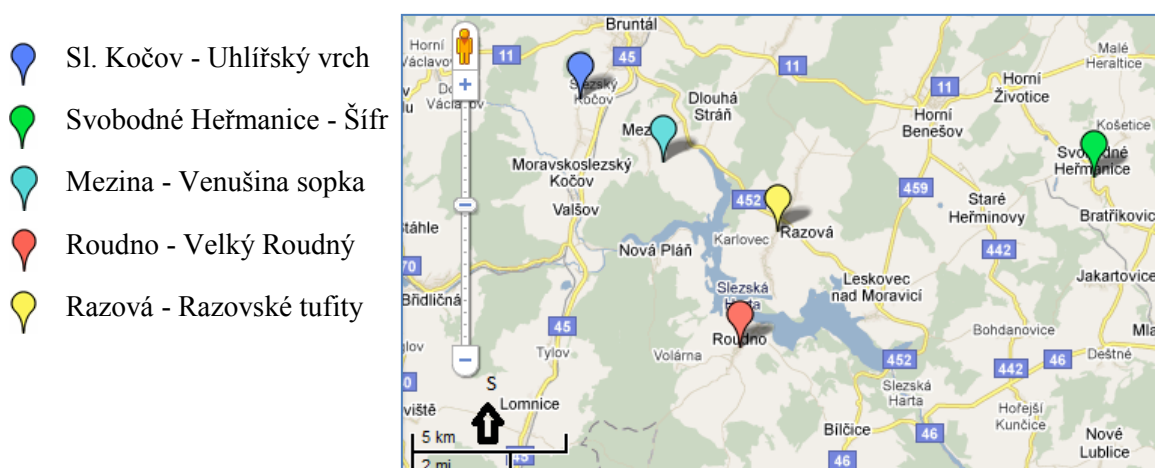
Bruntálsko se nachází v severovýchodní části Moravskoslezského kraje. Jeho rozloha je 1536 km² (ke dni 1. 1. 2010). Bruntálsko je svou rozlohou největším okresem Moravskoslezského kraje. Zaujímá téměř 30% celkové rozlohy kraje. Na východě sousedí s okresem Opava, na jihu s okresem Olomouc, na západě s okresy Šumperk a Jeseník a na severu hraničí s Polskem. Okresním městem je město Bruntál.

Bruntálsko má značné rozdíly v nadmořské výšce, a to od 203 m n. m. v oblasti Osoblahy do 1492 m n. m. Praděd. Větší část plochy okresu je vyplněna pahorkatinou Nízkého Jeseníku s nejvyšší horou Slunečná (800 m n. m.), a na severozápadě do území zasahuje hlavní hřeben Hrubého Jeseníku s nejvyšší horou Praděd. Na severu okresu se nachází Žulovsko-zlatohorská pahorkatina, západojižní část tvoří Hanušovická vrchovina a malou část Osoblažského výběžku dotváří Opavská pahorkatina. Okres můžeme převážně charakterizovat jako horský. Z geologického hlediska je zajímavé pohoří Hrubý Jeseník s velmi rozmanitou krajinou. *„Vyskytuje se zde široká škála hornin rozdílného původu, stáří a složení ve formě reliéfů, které vznikly jako výsledek působení různých geomorfologických procesů. Mezi nejzajímavější patří velké množství skalních útvarů v podobě skalních srubů, osamocených skal, suťových polí apod. V lokalitách s převahou vápence se můžeme setkat s krasovými jevy.“* [6] Bruntálsko v minulosti proslulo, jako oblast báňská s mimořádným výskytem různých nerostných surovin. Dolovaly se zde železné rudy, měděné a olovnato-zinkové rudy se zlatem, olovnato-zinkové rudy se stříbrem, zlato, žilný křemen, kulmské droby, břidlice a čedič. V současné době již těžba nepokračuje, z důvodu vytěžení ložisek.

Hlavním lákadlem Bruntálska jsou především pohoří Jeseníky, zpestřením můžou být sopky, a pro vyznavače adrenalinu slouží zatopený břidlicový lom ve Svobodných Heřmanicích. [19], [20]

Názvy obcí na Bruntálsku (Břidličná, Rudná pod Pradědem, Horní Benešov, Ryžoviště nebo Horní Město) a jejich pečeteř a erby naznačují, že velký význam v jejich historii měla těžba a zpracování rud.

Na **obrázku č. 5** jsou zmapovány vybrané lokality Bruntálska. Jde o místa spjatá s těžbou nerostných surovin, která v současné době slouží jako hojně navštěvované turistické cíle.

Obrázek č. 5 - mapa vybraných lokalit na Bruntálsku

vytvořeno autorem [52]

3.1.1 Sopky na Bruntálsku

Jesenické sopky patří mezi nejmladší geologické útvary České republiky. Vznikaly počátkem pleistocénu, na přelomu třetihor a čtvrtohor, jako stratovulkány. Vedle silných čedičových lávových proudů jednotlivých stratovulkánů se ukládaly také málo soudržné sopečné vyvěřeliny, tzv. pyroklastika- sopečný prach, lapili, písek, strusky, tuřy, sopečné pumy i sopečné balvany. Střídání pyroklastik a lávových proudů dalo pojmenování stratovulkánům, tedy „vrstevnatým“ či přesněji smíšeným sopkám. Popisované sopky jsou soustředěny do Bruntálské vrchoviny, která patří mezi nejvyšší části Nížkého Jeseníku. Bruntálské sopky tvoří nepřehlédnutelný prvek krajiny Nížkého Jeseníku. [21]

Uhlířský vrch

Uhlířský vrch (**obr. č. 6**) se nachází přibližně 2 km jihozápadně od města Bruntál. Jedná se o jednu z nejmladších sopek v České republice. Uhlířský vrch je označován za nejznámější sopku Nízkého Jeseníku. Profil tohoto stratovulkánu byl odkryt těžbou, na které lze vidět jednotlivé vrstvy se všemi druhy sopečných pyroklastik – drobné hráškové tufy, sopečné pumy a sopečné balvany, které dosahují velikosti i přes jeden metr. Výška lomových stěn dosahuje až 40 metrů. Sopečné tufy se v této lokalitě těžily od 19. stol. V 60 letech 20. stol. byla těžba ukončena a lokalita vyhlášena přírodní památkou (1966) s rozlohou 3,7 ha. Nad stěnou lomu stojí malebný barokní farní kostel Panny Marie Pomocné z 18. stol, ke kterému vede asfaltová silnička lemovaná čtyřřadou alejí 200 let starých lip. Vrch je krajinnou dominantou s překrásným výhledem a pestrá hodnotovou lokalitou, která si zaslouží pozornost návštěvníků. Lokalita je dostupná po zelené značce, a to pěšky nebo na kole. Pro sportovce není problém Uhlířský vrch vyběhnout. Při sestupu do lomu je nutná opatrnost. Bližší poznání umožní naučná stezka, která má celkem pět zastavení a informační tabuli. Úvodní informační tabule je umístěna u vstupu do lipové aleje, kde poskytuje všeobecné informace o lokalitě. Ve vyhaslém sopečném tělese stezka končí. Naučná stezka má délku 1400 metrů a na důkladnou prohlídku bude návštěvník potřebovat přibližně 1 hodinu a 20 minut. [21], [22]

Obrázek č. 6 - Uhlířský vrch (foto autor, 2009)

Venušina sopka a lávový proud u Meziny

Venušina sopka je další přírodní zajímavostí, kterou lze na Bruntálsku navštívit. Jedná se o kopec ležící jihovýchodním směrem nad obcí Mezina. Z Meziny vede na sopku modrá turistická značka a je přístupná pěšky i na horském kole. Tento kopec je tvořen čtvrtohorní sopkou, jejíž vrchol je pokryt červenohnědou struskou a sopečným pískem. Venušina sopka dosahuje výšky 643 m n. m. Na vrcholku sopky je krásný výhled. V okolí se nachází několik roklí, které mají strmé stěny, proto musí být návštěvníci velmi pozorní. V roklích se

Obrázek č. 7- Lávový proud (foto autor 2009)

dříve těžila čedičová struska, která sloužila jako stavební materiál. Severovýchodním směrem (do údolí Černého potoka), lze vidět dva lávové proudy, kudy dříve láva vytékala. Zde na východním úbočí hory leží opuštěný lom s krásnou ukázkou sloupcovité odlučnosti čediče, který dokumentuje vnitřní stavbu dvou lávových proudů. Zdejší čedičové sloupy, vznikly ochlazením lávového proudu, který vytékal ze žhavého jícnu Venušiny sopky. Jednotlivé sloupy jsou vysoké 5-12 m a široké 20-50 cm. Ve střední části lomu jsou sloupy orientovány vertikálně, v pravé stěně lomu se stáčí do šikmé polohy, což signalizuje terénní nerovnost někdejšího předvulkanického zemského povrchu. Lom pod sopkou představuje nejhezčí ukázkou kamenných varhan na Moravě a ve Slezsku. Lze zde nalézt také čedič hráškovité struktury s kulovitou odlučností, který obsahuje vyrostlice krystalů olivínu. K lávovému proudu vede asfaltová cesta, kde platí zákaz vjezdu autem. Auto je možné zaparkovat u informační cedule Lávový proud u Meziny. Tato lokalita je chráněna od roku 1997 jako přírodní památka pod názvem - Lávový proud u Meziny (**obr. č. 7**). [23], [24]

Velký Roudný

Nejvyšší sopkou Nízkého Jeseníku je Velký Roudný (780 m.), který společně s Malým Roudným (771 m) tvoří dva nenápadné vrcholy nad obcí Roudno. Velký Roudný se nachází přibližně 12 km jihovýchodně od Bruntálu, přímo nad vodní nádrží Slezská Harta. Vrchol Velkého Roudného o rozloze 81 ha byl vyhlášen v roce 1966 národní přírodní památkou. Jde o geomorfologicky nejzachovalejší pleistocénní stratovulkán Nízkého Jeseníku s několika lávovými proudy a zachovalým jícnem, na jehož stavbě se podílely produkty výlevné a expozivní vulkanické činnosti. Na vrcholu je patrná kráterová prohlubeň kuželovitého tvaru. Stavbu sopky tvoří jak sypký vulkanický materiál, tak i čedičová láva, která tvoří na úbočí Velkého Roudného čtyři lávové proudy. V nejdelším severovýchodním lávovém proudu byl zřízen lom na těžbu čediče. Na vrcholu stojí zrekonstruovaná malá poutní kaple, ke které vede z obce Roudno turisticky velmi zajímavá křížová cesta. U kaple se nachází informační tabule, která informuje o geologických, zoologických a také o botanických zvláštностech. V roce 2007 byla na vrcholu postavena a zároveň ve stejném roce pro veřejnost otevřena dřevěná rozhledna s výhledem na vodní nádrž Slezská Harta, hřeben Hrubého Jeseníku, vrcholky Nízkého Jeseníku, Krnovsko, Opavsko nebo Oderské vrchy. Rozhledna je otevřena celoročně a vstup je zdarma. Na vrchol vede také zelená turistická značka. Po vybudování rozhledny se stal unikátní stratovulkán magnetem pro mnohé turisty. [25]

Červená hora

Červená hora (749 m) nabízí nejvíce turistických atraktivit ze všech zdejších vulkánů. Nachází se v blízkosti Velkého a Malého Roudného, od kterého vede nejkratší cesta přes Křišťanovice a Rejchartice (asi 12 km). Tento táhlý zalesněný masiv sopečný původ nemá, avšak na západním úbočí lze nalézt nepatrné zbytky po vulkanické činnosti. Dominantu hory tvoří telekomunikační převaděč a na samém vrcholu pak meteorologická stanice. Západním směrem asi 1,5 km od vrcholku hory se nachází dva stěnové lomy. První lom má výšku stěny kolem 3 metrů. V současné době je z velké části zarostlý travinami a z turistického hlediska není příliš zajímavý. Druhý lom je však několikrát větších rozměrů. Výška lomové stěny má až 18 metrů a celý areál má šířku kolem 200 metrů. Podobně jako na Uhlířském vrchu zde probíhala těžba sopečného tufu, který měl

využití ve stavebním průmyslu k výrobě tvárnic. Tuto klidnou oblast hojně navštěvují především nenároční trampové a tuláci. [26]

3.1.2 Razovské tufity

Razovské tufity jsou přírodní památkou chráněnou od roku 1997. Leží na okraji obce Razová, nedaleko přehrady Slezská Harta. Volně přístupnou přírodní památku tvoří bývalý lom v oblasti razovského pyroklastického komplexu, kde se těžil tufitový stavební materiál, který se používal ke stavbě mostů, schodů, kostelů, hradů atd. Tufity vznikly sopečnou činností nedaleké vyhaslé sopky Velký Roudný. V současnosti je razovské ložisko z velké části vytěžené. Do obce Razová vede kromě běžných komunikací také několik cyklistických tras. Na dolním okraji obce u autobusové zastávky je vhodné místo k parkování, odkud vede asfaltová silnice směrem k přehradě, od které lesní cestou dojdeme až k lomu. Přibližně 2 km od obce Razová směrem do Leskovce se nachází vápenná pec, která sloužila k pálení vápence. Ten se v této lokalitě těžil zřejmě po staletí a používal se pro stavební účely a k bělení prádla. V současné době pec patří k technickým památkám a je zpřístupněna veřejnosti. Při návštěvě Razovských tufitů by návštěvníci neměli opomenout zastavení u Slezské Harty, kde je v parných letních dnech možnost koupání. [27]

3.1.3 Svobodné Heřmanice- břidlicový lom Šífr

Nádherný břidlicový lom Šífr (**obr. č. 8, 9, 10**) se nachází nedaleko Opavy u malé obce Svobodné Heřmanice. Svobodné Heřmanice leží západně od Opavy, jižně od Krnova a východně od Bruntálu. Jedná se o nejstarší lom na pokrývačské břidlice. Těžba začala již v roce 1776. Vytěžená břidlice byla velmi kvalitní a používala se jako pokrývačský materiál po celé Moravě a Slezsku. Jílové břidlice na lokalitě obsahují prachovcové vložky, vzácně tenké vložky hrubozrnných arkóz s 30 - 40% živců a nestabilních úlomků, černých vápnitých drob s pyritem, přítomny jsou zde i gravelity. V jílových břidlicích se hojně vyskytují bioglyfy. V současnosti není již lom komerčně využíván. Dnes je lom do poloviny zatopen a patří mezi oblíbené potápěčské a turistické lokality. Intenzivní těžbou dosáhl lom celkové délky 500 m, šířka je kolem 30 - 70 m, hloubka 32 - 36 m. Voda je zde průzračně čistá a i přesto, že je velmi studená, tak zde jezdí potápěči z celé ČR, ale i z

nedalekého Polska. Při potápění je třeba dávat velký pozor na rozdílnou teplotu vody. Na dně lomu se nachází spousta vybavení, a proto je zde koupání i potápění na vlastní nebezpečí. Od železné lávky u vstupu do vody je přivázána šňůra, která vede po největších atrakcích lomu. V 17 m je na řetězech ukotven keson, který dříve sloužil pro studium dlouhodobého pobytu lidí pod hladinou. Od kesonu pokračuje lanko kolem zbytků auta, truhly s pokladem a pumpy ke kamennému valu, za kterým se nachází nejhlubší části lomu. Zde lze nahlédnout do přibližně 1 m hluboké čtvercové studny, za kterou se může pokračovat na nejvzdálenější atrakci lomu - telegrafní sloup. Jednotlivé atrakce jsou od sebe docela vzdálené, a proto se musí počítat s delším pobytem v hloubce kolem 30 metrů. Na některých místech dna koryta může být kal, který se lehce rozvíří. Je zde málo ryb a žádné rostliny. V těsné blízkosti lomu je velká parkovací plocha, díky které lze dojet až k lomu autem. Ve Svodných Heřmanicích je možnost ubytování v Diving centru Gamis, pod kterým se nachází restaurace Pod Šíframa. Další restauraci lze navštívit u obecního úřadu. [28], [29]

Obrázek č. 8 - lom Šífr (foto autor 2010)

*Obrázek č. 9 - lom Šífr- potápěči
(foto autor 2010)*

*Obrázek č. 10 - lom Šífr – břídlíce
(foto autor 2010)*

3.2 Frýdecko-Místecko

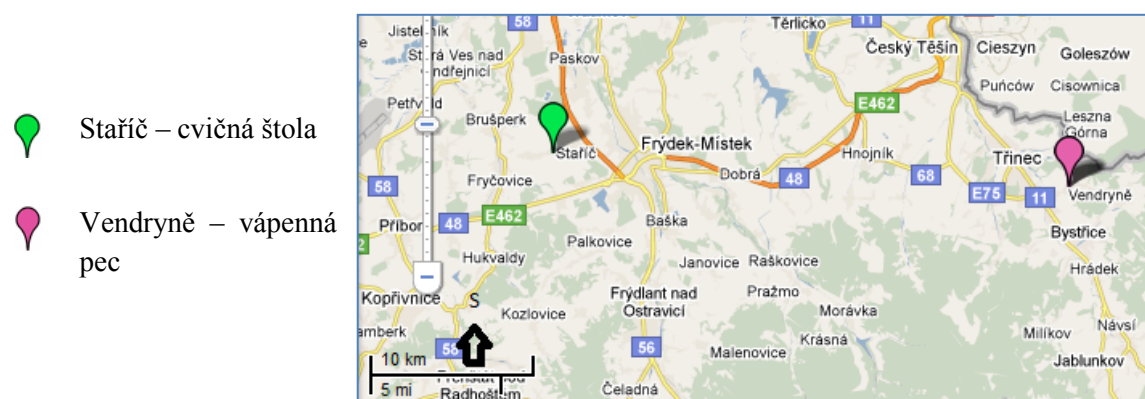
Frýdecko-Místecko s okresním městem Frýdek-Místek se nachází v nejvýchodnější části České republiky. Severovýchodní a východní hranici tvoří státní hranice s Polskem, na jihovýchodě sousedí se Slovenskem, na jihozápadě se Vsetínem, na západě s Novojičínskem a na severu s Ostravskem a Karvinskem. Jeho rozloha je 1 208 km² (ke dni 1. 1. 2010), a tím se řadí na druhé místo v Moravskoslezském kraji. Vznikl zde Euroregion Beskydy, historicky první euroregion spojující hranice tří postkomunistických zemí - České, Slovenské a Polské republiky.

Povrch je členitý a z velké části jej tvoří Moravskoslezské Beskydy, jako součást vnějších Karpat. Větší část území patří do vnějších západních Karpat a jen malá část na severu a severozápadě patří do vněkarpatských sníženin, Ostravské pánve a oderské části Moravské brány. Na jihu a východě, se rozkládá převážná část Moravskoslezských Beskyd. Větší část území je budována horninami karpatského flyše, pouze na severu v oblasti Vratimov - Šenov náleží ke karpatské miocenní předhlubni. Mladší horniny překrývají prvohorní karbon, jehož povrch je nejvýše ve Staříči a k jihu klesá. Bloky štramberského vápence vycházejí v oblasti Příbora, těšínské vápence jsou odkryty především v Třinci. Železná ruda se zde v minulém století těžila např. ve Frýdlantě nad Ostravicí, v Ostravicí a ve Starých Hamrech.

Z geologického hlediska se na území nachází především produktivní karbon, který dal podmínky k vybudování dolů Paskov a Staříč. Těžba stavebních materiálů, tj. lomového kamene, cihlářské hlíny a šterkopísku, zůstává v hranicích okresu.

Velké množství historických, architektonických a kulturních památek, největší množství dřevěných kostelíků v ČR, bylinné lázně v Komorní Lhotce, přírodní prameny, to vše na Frýdecko – Místecku lze nalézt. Milovníkům přírody nabízí Beskydy téměř všechny druhy aktivního odpočinku- turistiku, sjíždění na lyžích, běžecké trasy, cyklistické trasy i možnost pro vyznavače paraglidingu. Příznivci vodních sportů si přijdou na své na přehradě Olešná, Žermanice a Bašce. Lze také navštívit golfový areál na Čeladné, nebo cvičnou štolu ve Staříči. Frýdecko – Místecko má příznivé podmínky pro cestovní ruch i díky blízkosti hraničních přechodů. [30]

Na **obrázku č. 11** jsou zmapovány vybrané lokality, které mají co dočinění s hornickou činností na Frýdecko-Místecku .

*Obrázek č. 11 - mapa vybraných lokalit na Frýdecko-Místecku
vytvořeno autorem [52]*

3.2.1 Cvičná štola dolu Paskov ve Staříči

Přesný název je Důl Paskov, závod Staříč. Je to nejbližší důl od Ostravy, který je stále ještě v provozu. Leží u Frýdku Místku, takže z Ostravy je to přibližně 20 km. Důl Staříč je jedním z nejmladších dolů v Ostravsko-karvinském revíru s moderním pojetím komplexně mechanizovaného důlního provozu. Součástí dolu je i cvičná štola, která je přístupná veřejnosti od roku 1984. Jedná se o podpovrchovou výukovou štolu v obci Staříč, která je dokonalou napodobeninou důlního prostředí. Štola s funkčním důlním zařízením je unikát, který slouží ke školení pracovníků, ale také návštěvám turistů. V chodbách o délce 150 m jsou umístěna pracoviště v technologické posloupnosti, podle skutečného dolu, včetně funkčního technického zařízení. Štola je vybavena moderní technikou, která je a byla nasazena v dolech ostravsko-karvinského revíru, proto její hlavní využití spočívá v zaškolování havířů, pro přípravu báňských záchranářů, praktickou výuku zde absolvují také studenti Vysoké školy báňské - Technické univerzity Ostrava. Když není zrovna využívána ke školení zaměstnanců, může se zde jít podívat i běžný zájemce. Za dobu její přístupnosti, jí prošli lidé prakticky z celého světa. Návštěvu štoly je nutné objednat předem a nad 20 osob je skupinová sleva. [31]

3.2.2 Vendryně - vápenné pece

Jedná se o vzácnou technickou památku na území obce Vendryně. Obec leží v podhůří Těšínských Beskyd. Památka se nachází asi 2 km po zelené turistické značce od železniční zastávky Vendryně. Vápenné pece (**obr. č. 12**) vznikly na začátku 19. století. Do té doby spadá také těžba vápence, který se zde těžil ve třech lomech a byl vypalován ve dvou kruhově šachtových vápenných pecích, v místním nářečí ve „Wopienkách“. Za zmínku stojí říct, že kromě vápence se ve Vendryni těžila také železná ruda. Těžba železné rudy byla však v roce 1895 ukončena pro její malou vydatnost. Provoz vápenných pecí byl ukončen v roce 1965 a v tomto období byla ukončena i těžba v přilehlých vápencových lomech. Pece zůstaly na svém místě a za významného přispění Ministerstva pro místní rozvoj ČR byly v roce 2003 obcí opraveny a konzervovány do dnešní podoby. Po prohlídce technické památky, si lze odpočinout v přístřešku, u kterého se nachází informační tabule. U památky lze také vidět navážecí vozík, který zde zůstal. Památka je vyhledávaným turistickým cílem. Vede zde také značená cyklostezka, která se postupně buduje jako naučná „Po stopách hutnictví“. Pece jsou veřejnosti volně přístupné. [32]

Obrázek č. 12 - Vápenné pece Vendryně [53]

3.3 Opavsko

Opavsko se nachází na severu Moravy. Jeho rozloha je 1 113 km² (k 1. 1. 2010). Sousedí s Polskem a s dalšími čtyřmi okresy, a to s Bruntálem, Olomoucí, Novým Jičínem a Ostravou. Území Opavska leží na rozhraní dvou velkých evropských horských masivů, karpatského a krkonošského. Opavsko je známé především historickými a kulturními památkami, poutními místy a církevními stavbami. Kulturním centrem a okresním městem

regionu je Opava, kde se nachází nejstarší muzeum v ČR (Slezské zemské muzeum). Z nerostného bohatství se zde nachází lignit, rašelina, sádrovec, žáruvzdorné písky, pokrývačská břidlice, slévárenské písky, drobné pískovce, žula a šterkopísky.

Okresem prochází hlavní železniční tah s intenzivní přepravou ve směru od Ostravy na Krnov a Bruntál. Přibližně 50 km od Opavy se nachází letiště Leoše Janáčka Ostrava. Cestující mohou využít i letiště v polských Katovicích, které je od Opavy vzdálené asi 120 km. Opavsko patří ke slabším turistickým regionům. Největším problémem v okrese je kvalita ubytování, koordinace akcí s veřejnou sférou a celkový přístup poskytovatelů turistických služeb. Nejvíce jsou z hlediska cestovního ruchu využívány oblasti v okolí Opavy, a to Hradce nad Moravicí a Vítkova. Na své si zde přijdou, jak milovníci přírody (je zde dostatek míst k výletům i odpočinku), tak milovníci historie (hrady, zámky). [1], [33]

Na **obrázku. č. 13** je mapa vybraných lokalit na Opavsku.

*Obrázek č. 13 - mapa vybraných lokalit na Opavsku
vytvořeno autorem [52]*

3.3.1 Jakartovice- břidlicové lomy

Obec Jakartovice se nachází jihozápadním směrem přibližně 20 km od Opavy. Jakartovice leží mezi vodní přehradou Kružberk a Slezská Harta. Severozápadním směrem od obce se nacházejí bývalé lomy na břidlici (**obr. č. 14**). Několik těchto lomů je zatopených vodou a jsou využívány jako přírodní koupaliště se vstupem na vlastní nebezpečí. V lomech s téměř křišťálovou vodou si přijdou na své i vyznavači potápění.

Okolní příroda je jako stvořená k vycházkám, k vyjížděním na koni nebo na kole. V létě je lokalita hojně navštěvovaná kempaři, na které si neustále stěžují místní chataři. Skoro až k lomům je možné dojet autem. V bezprostředním okolí lze také navštívit vodní nádrž Slezskou Hartu s veškerými vodními sporty, koupáním, potápěním a rybařením.

Obrázek č. 14 - Jakartovice - břidlicové lomy (foto autor, 2010)

3.3.2 Budišov nad Budišovkou – Muzeum břidlice

Budišov nad Budišovkou se nachází 30 km západně od Opavy. Město leží v údolí mezi Oderskými vrchy a Nízkým Jeseníkem. Budišov nad Budišovkou vznikl jako hornické město a v jeho okolí se až do roku 1896 těžilo olovo a stříbro. Kromě těchto nerostů se zde těžila také břidlice a koncem 20. století ve Staré Oldřůvce byla její těžba opět obnovena. V současnosti délka lomu dosahuje 1 km. Břidlice z tohoto dolu byla použita na opravu střechy Národního muzea v Praze. Nedaleko města se nachází kromě současně využívaného dolu i několik bývalých. S těžbou břidlice a její historií se lze seznámit v místním Muzeu břidlice. Je zde expozice o historii a současnosti těžby břidlice, doplněna o geologický vývoj Země, bohatá fotodokumentace z historie i současnosti a jako novinka je pro návštěvníky připravena interaktivní televize, kde mohou shlédnout filmové dokumenty o historii města a virtuálně navštívit břidlicový důl. Muzeum je veřejně přístupné, avšak není v provozu denně. Po individuální domluvě lze muzeum navštívit i mimo provozní dobu. Městem prochází červená a modrá turistická trasa. V okolí města a přes území bývalých břidlicových dolů je vyznačena břidlicová naučná stezka, která je rozšířenou přírodní expozicí Muzea břidlice. Celá naučná stezka měří 33 km a je určena jak pěším, tak i cykloturistům. Stezka má celkem 13 tematických zastavení, přičemž každé má svou informační tabuli. Návštěvník se přímo v terénu seznámí s historií těžby břidlice, přírodními podmínkami a místopisem obcí, kterými trasa prochází. Cestou lze objevit

několik zaniklých dolů, malebné břidlicové haldy, jezírka a možná i zkameněliny. Stezku lze absolvovat celoročně. U jihovýchodního okraje města lze navštívit malý rybník sloužící jako přírodní koupaliště. [34]

3.3.3 Opava Kateřinky- Stříbrné jezero

Stříbrné jezero „Sádrák“ (**obr. č. 15**) se nachází v místě bývalého lomu na sádrovec, severozápadně od města Opavy v části Kateřinky. Sádrovec se na Opavsku těží už od roku 1849. V Kateřinkách byla těžba ukončena v 60. letech 20. století. Stříbrné jezero vzniklo zatopením lomu vodou. Plocha jezera je přibližně 6,6 ha, délka je 600 m, maximální šířka 200 m a největší hloubka až 15 m. 2 km severním směrem se nachází státní hranice s Polskem, a tak je zde v létě možné potkat i polské návštěvníky. Výhodou této oblasti je výborná dostupnost městskou hromadnou dopravou. Stříbrné jezero je skvělým místem k odpočinku, rekreaci, rybolovu a sportu. Je vhodné pro plavce i neplavce. V areálu se nachází hřiště na volejbal, malé občerstvení, restaurace, převlékácké kabinky, WC, parkoviště a travnaté i písčité pláže s pozvolným a v některých místech s prudším vstupem do vody. Bohužel zde chybí plavčík a zdravotník, proto je zde koupání na vlastní nebezpečí. Stříbrné jezero se vstupem zdarma patří mezi velmi oblíbené turistické cíle na Opavsku. [35]

Obrázek č. 15 - Opava Kateřinky - Stříbrné jezero (foto autor, 2010)

3.3.4 Kobeřice- těžba sádrovce

Mezi obcemi Kobeřice a Hněšovice, severovýchodně 13 km od Opavy se nachází těžená ložiska sádrovce. Do závodu firmy Gypstrend s.r.o. lze vstoupit po místní komunikaci odbočující hned za železniční vlečkou ze silnice č. 46, přibližně 1 km severozápadně od obce. Tato lokalita může být přínosem v podobě exkurzí. Vstup na

lokalitu je ovšem pouze se souhlasem provozovatele. Z hlediska geologie se ložisko sádrovce nachází v opavské pánvi, která tvoří součást čelní karpatské předhlubně. Těžba sádrovce byla zahájena otvirkou lomu v roce 1963 a těží se dodnes. Sádrovec je získáván v rozsáhlém povrchovém lomu v různých jakostních třídách, podle kterých se řídí i jeho využití. [36]

3.3.5 Hlučínské jezero

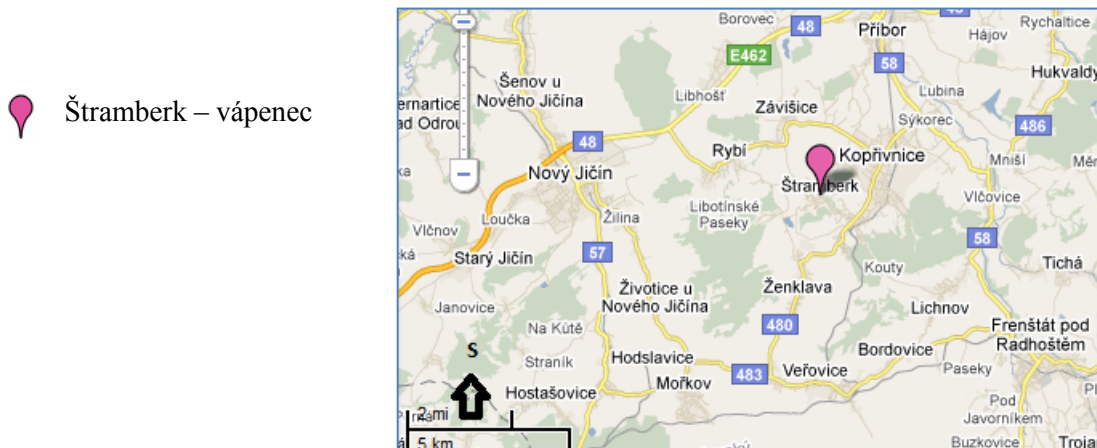
Hlučínské jezero neboli „Hlučínská šterkovna“ se nachází na území města Hlučína v okrese Opava. Jezero vzniklo zatopením povrchového dolu po těžbě šterku a šterkopísku. Tento stavební materiál se zde těžil od 60. do 80. let 20. století. V areálu jezera se nachází travnaté pláže, přírodní bazény, bufety, restaurace, půjčovná lodí a autokemp s místy pro stany i karavany. Sportovcům je k dispozici minigolfově hřiště, plážový volejbal, tenisový kurt, vlek pro vodní lyžování a jsou zde ideální podmínky pro jachting a windsurfing. V tomto rozsáhlém sportovně rekreačním areálu se pořádají různé kulturní a sportovní akce. Areál je otevřený celoročně a před vstupní bránou se nachází obrovská parkovací plocha. V sousedství se nachází dětský ranč a tenisové kurty s parkem.

3.4 Novojičínsko

Novojičínsko leží v severovýchodní části České republiky, v jižní části ostravské průmyslové aglomerace. Jeho rozloha je 882 km². Okresním městem je Nový Jičín. Z geomorfologického hlediska náleží území ke dvěma odlišným horopisným celkům – k České vysočině a Karpatům. Území se rozprostírá od výběžku Nízkého Jeseníku, přes Moravskou bránu, až po Moravskoslezské Beskydy. Z geologického hlediska se oblast Nízkého Jeseníku skládá výhradně z mořských sedimentů a mladší karpatská oblast je tvořena převážně písčitymi horninami, proloženými šterkovými náplavami. Ve východní části Novojičínska, a to v oblastech Frenštátu pod Radhoštěm a Příbora jsou uloženy kamenouhelné sloje, které byly díky silným horotvorným tlakům zasunuty do značných hloubek. Území nabízí poměrně bohaté zásoby surovin pro výrobu stavebních hmot (vápence, šterkopísky, cihlářské hlíny, stavební kámen, sialitické hlíny, horniny pro výrobu cementu apod.). Významné jsou zásoby kamene u Jakubčovic nad Odrou a dále ložiska vápence u města Štramberk v lokalitě hory Kotouč. Na mnoha místech Novojičínska se

vyskytují vápencové útesy a kry, na nichž se vyvinuly typické krasové útvary – Kotouč, Váňův kámen, vápencové útesy na Červeném kameni, Holém vrchu, Šostýně u Kopřivnice a na dalších místech.

Novojičínsko patří k nejzajímavějším a nejnavštěvovanějším regionům severní Moravy. Nachází se zde pestrá paleta turistických zajímavostí s velmi příznivými podmínkami pro cestovní ruch. Má vyhlášeny tři památkové rezervace ve městech Nový Jičín, Štramberk (**obr. č. 16**) a Příbor a tři městské památkové zóny ve městech Fulnek, Bílovec a Odry. Dlouhodobé výrobní tradice jsou zachyceny v unikátních sbírkách technického muzea automobilové výroby v Kopřivnici, vagonářského muzea v zámku ve Studénce a stálou expozicí kloboučnické výroby v Novojičínském muzeu. Na Novojičínsku lze také navštívit dvě chráněné krajinné oblasti, Beskydy a Poodří, dva velkoplošné přírodní parky Podbeskydí a Oderské vrchy, i velký počet rezervací. Celé území má také více než 210 km značených cyklotras. [37]

*Obrázek č. 16 - mapa vybraných lokalit na Novojičínsku
vytvořeno autorem [52]*

3.4.1 Štramberk – vápenec

Město Štramberk se nachází 8 km východně od Nového Jičína. Je to malebné podhorské městečko přezdívané moravský Betlém. Nachází se zde unikátní soubory valašských roubených chalup z 18. a 19. století, nevšední botanická zahrada, krasové jeskyně, vápencový lom aj. Za zmínku stojí i výroba cukroví tzv. „Štramberských uší“, které Štramberk proslavily. Od roku 1969 je Štramberk městskou památkovou rezervací. Město má velmi snadnou dostupnost. Z geomorfologického hlediska je Štramberk

zajímavou oblastí. Na výstupy vápenců je vázána řada teplomilných a vápnomilných rostlin. Geologická stavba území vznikla ve starším období mladších třetihor, tj. asi před 20 mil. let. Štramberské vápence vznikly přibližně před 145 - 140 mil. let. Pocházejí z velkého korálového útesu, který vzrostl na rozhraní jury a křídý. Tento útes byl výhodným životním prostředím velkého množství organismů, které skládaly jeho kostru. Právě proto jsou Štramberské vápence nejbohatším nalezištěm fosilií v Evropě.

Lašská naučná stezka

Na území Štramberku se nachází Lašská naučná stezka, která provádí a seznamuje s nejkrásnějšími místy ve Štramberku. Návštěvníci mají možnost zdolat 6 km stezku s celkem 13 zastaveními. Každé zastavení je opatřeno informační tabulí, která textem i grafickou přílohou informuje o zajímavostech daného místa. Stezku lze absolvovat snadno za jedno odpoledne. Štramperk a jeho okolí patří k velmi oblíbeným turistickým cílům.

Jednotlivá zastavení:

- Národní sad → Jeskyně Šipka → Kotouč → Jurův kámen → Pláňava → Horní Bašta → Náměstí → Zámecký vrch - Trúba → Skála Rudý → Bílá hora → U Panny Marie → Horní Kamenárka → Botanická zahrada a arboretum

Níže jsou popsána zastavení, která jsou spojena s těžbou vápence.

Zastavení č. 3 - Kotouč

Historie těžby vápence ve Štramberku sahá až do středověku. V té době se kámen lámal na přístupnějších místech Zámeckého vrchu či Skalek a vápno se z něj pálilo v polních pecích. Vápencový lom Kotouč ve Štramberku založila firma bratří Guttmanů ve Vídni roku 1880. Ti k němu vystavěli železniční dráhu Štramperk - Studénka. Krátce po založení se stal nejrozsáhlejším lomem v celém Rakousku-Uhersku. Dobývalo se zde ručně pomocí vrtacích tyčí, a to tak, že jeden dělník touto tyčí otáčel a další dva do ní tloukli kladivy. Po vyvrtání otvoru hlubokém 1,5 m, byl do díry vložen dynamit a kámen byl odstřelen. Poté se kámen ručně nakládal na vagóny. Denně se vytěžilo kolem 100 vagónů

vápence. Těžba dosáhla vrcholu v roce 1967, kdy bylo vytěženo 2 285 000 tun. V současné době je nad vápencovým lomem Kotouč umožněn výhled do těžebního prostoru lomu. V masívu Kotouče se nachází také známá jeskyně Šipka. [38]

Zastavení č. 12 - Horní Kamenárka

V opuštěném stěnovém lomu v horní Kamenárce (**obr. č. 17**) jsou velmi pěkně odkryty blokové akumulace štramberských vápenců. Uprostřed lomu se nachází Stříbrné jezírko, které je významnou lokalitou rozmnožování některých druhů obojživelníků.

Obrázek č. 17 - Štramberk - opuštěný lom Kamenárka (foto autor, 2009)

Zastavení č. 13 - Botanická zahrada a arboretum

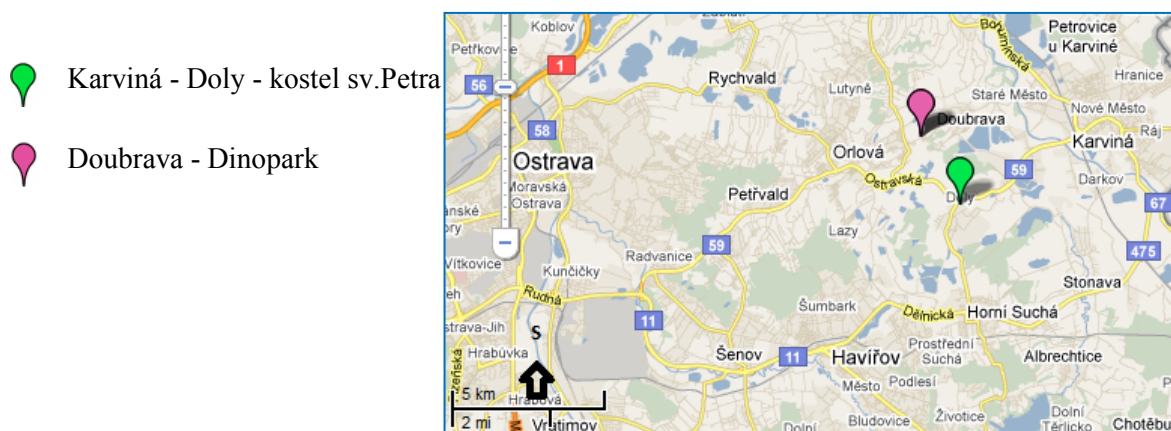
Botanická zahrada a arboretum se nachází ve starém vápencovém lomu Dolní Kamenárka a jeho okolí, nad městem Štramberk. Vápenec se zde těžil od roku 1860 do 20. let 20. století. Po skončení těžby lom sloužil jako skládka, později byla jeho plocha upravena pro fotbalové hřiště se škvárovým povrchem. V současné době na dně lomu vzniká botanická zahrada a arboretum. Celková rozloha je 10 ha. Na dně lomu, blízko vedle sebe roste mokřadní i suchomilná vegetace. V areálu je více než 1200 druhů rostlin a také velmi rozmanitá fauna. Jurské vápence zde ukrývají množství zkamenělin. Zajímavý je také kamenný labyrint s amfiteátretem starého lomu, nově objevené propast'ové jeskyně a horolezecké cesty na některých stěnách. V Botanické zahradě Lašská naučná stezka končí. Otevírací dobu, kterou lze nalézt na webových stránkách města (www.stramberk.cz) je možné domluvit i individuálně, a to na místě nebo telefonicky. V centru města je návštěvníkům k dispozici informační centrum. [38]

3.5 Karvinsko

Region Karvinsko leží v severovýchodní části Moravskoslezského kraje a má rozlohu 356 km². S počtem 270 412 obyvatel (k 1. 1. 2010) je třetím nejlidnatějším krajem ČR. Na severu i na východě hraničí s Polskou republikou. Zbytek území sousedí s Frýdecko - Místeckem, Opavskem a Ostravskem. Od Ostravy je Karvinsko vzdáleno přibližně 20 km. Karvinsko spadá do provincie Západní Karpaty, soustavy vněkarpatských sníženin a jeho převážná část náleží ke geomorfologickému celku Ostravská pánev s poddolovaným a místy silně narušeným terénem. Jižní, menší část území tvoří geomorfologický celek Podbeskydská pahorkatina, méně narušena lidskou činností.

Návštěvníci si Karvinsko spojují převážně s těžbou uhlí a jejími negativními vlivy na životní prostředí. Najde se zde, ale celá řada kulturního a sportovního vyžití. Pro návštěvníky mohou být zajímavé historická centra měst Bohumín, Český Těšín, Karviná a Orlová. V Českém Těšíně lze navštívit Muzeum Těšínska, které má své pobočky v Havířově, Karviné, Petřvaldě a Orlové. V okrese se také nachází významné lázně Darkov, kde se léčí nemoci pohybového aparátu, nemoci neurologické, nemoci oběhového ústrojí a stavy po popáleninách. O oblibě lázní svědčí četná návštěvnost jak tuzemských, tak i zahraničních návštěvníků. V Karviné sídlí Obchodně podnikatelská fakulta Slezské univerzity v Opavě. Pro rekreační účely je možné navštívit Těrlickou přehradu s několika plážemi, půjčovnami plavidel a vlekem pro vodní lyžování. Vyznavačům turistiky udělá radost blízkost Těšínských beskyd a návštěvnost zvyšuje cyklistický okruh - Euroregion Těšínské Slezsko, který prochází okresem. [39]

Na **obrázku č. 18** je mapa s vybranými lokalitami na území Karvinska.

*Obrázek č. 18 - mapa vybraných lokalit na Karvinsku
vytvořeno autorem [52]*

3.5.1 Karviná – kostel sv. Petra z Alkantary

Šikmý kostel sv. Petra z Alkantary „česká Pisa“ (**obr. č. 19**) je velmi zajímavou památkou nacházející se v místní části Karviná - Doly, v místě původního centra města Karviná. Tato česká rarita vznikla roku 1736 na místě dřevěného kostela sv. Martina z 1. poloviny 15. století. Vlivem poddolování zdejší terén poklesl o 37 metrů a celý kostel se viditelně naklonil o 6,8 stupňů. Svou šikmostí se blíží světoznámé věži v italské Pise a stává se atraktivním cílem turistů z celého světa. Kostel byl zařazen do České knihy rekordů a kuriozit jako nejšikmější kostel v České republice. Každá zeď je zde jinak křivá. Počátkem 90. let 20. století hrozilo kostelu zřícení a tak proběhla celková oprava a zajištění objektu financována doly Darkov a ČSA. Poté začala obnova okolí kostela a rekultivace. Dnes je kostel opět přístupný veřejnosti a představuje jednu z nejvyhledávanějších památek v regionu. Kostel je dostupný celoročně autem. [6], [40]

Obrázek č. 19 – kostel sv. Petra z Alkantary [54]

3.5.2 Doubrava – Dinopark Ostrava

Unikátní zábavný park se nachází u obce Doubrava mezi městy Orlová a Karviná, nedaleko Ostravy. Vznikl rekultivací bývalých hald po těžbě uhlí. Na ploše 20 ha je třicet scén se sedmdesáti modely druhohorních zvířat v životních velikostech. Modely jsou jak statické, tak i robotické pohyblivé a jsou ozvučené. U jednotlivých modelů jsou cedulky s popisem. Návštěvníci zde získávají informace o jednotlivých druzích, o vývoji života na Zemi, pohybu kontinentů apod. Unikátním projektem je zajímavá prezentace artefaktů

z období starohor, prvohor a druhohor, které byly skutečně na území ČR nalezeny. Navštívit lze také jedinečné 3D kino, které dokáže promítat dva obrazy současně. Vstup do 3D kina je součástí vstupenky do Dinoparku. Odvážní návštěvníci se mohou nechat odvést speciálním silničním vlakem DinoExpresem do míst, která nejsou v Dinoparku pěšky přístupná. Jízda trvá 15 minut a je také součástí ceny vstupenky. V areálu parku je také možnost občerstvení v DinoCafé nebo DinoGrillu. Unikátem světového významu je v Dinoparku živá druhohorní rostlina Wollemi Nobilis. Dinopark je dobře dostupný. Přímo před Dinoparkem je autobusová zastávka Doubrava – Důl Doubrava. Autobusové spojení lze hledat na www.idos.cz. Dinopark má i své vlastní parkoviště. Otevírací doba je denně od května do září od 9 do 18 hodin. Ceny vstupenek jsou uvedeny na oficiálních webových stránkách www.dinopark.cz. Dinopark je velmi vhodnou destinací pro školní výlety, rodiny s dětmi i pro samotné turisty. [41]

3.6 Ostravsko

Ostravsko se nachází na severovýchodě České republiky a leží ve východní části Moravskoslezského kraje. Leží na soutoku čtyř řek: Odry, Opavy, Ostravice a Lučiny. Ostrava je třetím největším městem v České republice a zároveň největším městem Moravskoslezského kraje. Rozloha Ostravska je 332 km² (ke dni 1. 1. 2010). Ostravsko má výhodnou strategickou polohu, leží 360 km východně od hlavního města Prahy, leží blízko (15 km) od polských a (55,5 km) od slovenských hranic, což je i z hlediska cestovního ruchu velmi výhodné.

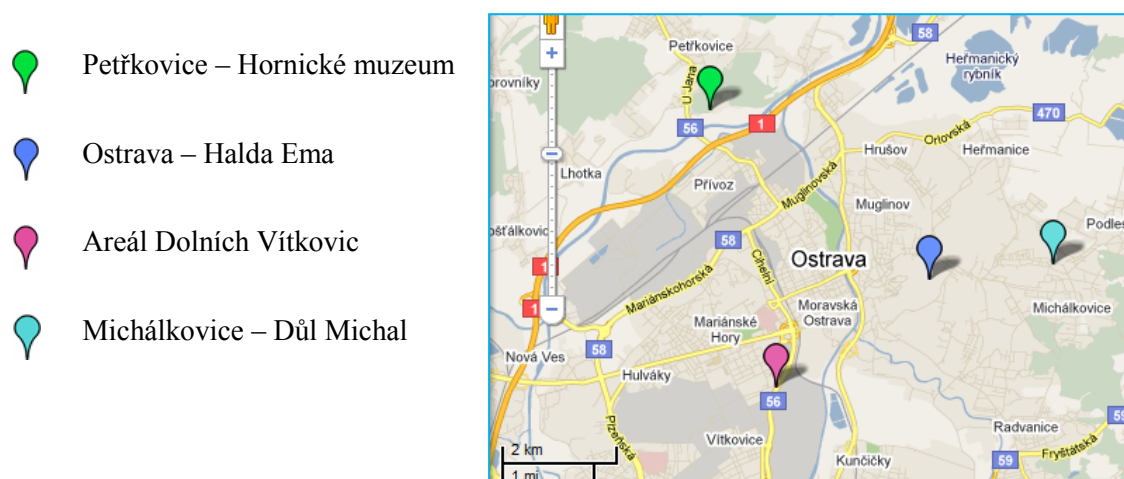
Ostravsko leží na rozhraní dvou geomorfologických systémů- alpsko-himalajského a hercynského. Ostrava leží v severozápadní části Ostravsko karvinské uhelné pánve, která je součástí Hornoslezské kamenouhelné pánve. Horninové podloží Ostravy zásadním způsobem podmínilo a stále ještě podmiňuje tvárnost města, a to v pozitivním i negativním smyslu. Z geologického hlediska je Ostravsko tvořeno neogenními sedimenty karpatské předhlubně, částečně zasahuje karbonský kulm Nízkého Jeseníku a flyš Západních Karpat. Unikátem je výstup produktivního karbonu na povrch v lokalitě Landeku.

Ostravsko se začalo rozrůstat do podoby průmyslové aglomerace od 30. let 19. století. Region má svůj specifický a výjimečný charakter v unikátních industriálních památkách, které zde vznikaly v dlouhém časovém období a zůstaly tady i po roce 1994, kdy se v Ostravě přestalo těžit uhlí. Na mnoha místech zůstaly úchvatné objekty

nemovitých technických památek, které připomínají tradice hlubinné těžby černého uhlí a výroby oceli v podobě těžních věží, továrních hal, nádražních výpraven, vysokých pecí a charakteristickým doprovodným sídelním útvarem. Mezi movité technické památky, které lze na Ostravsku nalézt patří např. těžní a parní stroje, turbíny, kompresory, alternátory atd. Dnes po omezení těžby se Ostrava proměňuje na město daleko více než v minulosti orientované na cestovní ruch. Chceme-li pochopit dobu, kdy Ostravě vládlo uhlí a ocel, můžeme se vydat například do Ostravy - Vítkovic, kde se dochoval komplex původního průmyslového města s původní hornickou kolonií a kostelem, nebo na Landek, vrch v Ostravě- Petřkovicích, který patří k nejvýznamnějším archeologickým lokalitám ve střední Evropě. Neopomenutelnou je také národní kulturní památka Důl Michal, která dobře mapuje historii hornictví.

Pro cestovní ruch je také významná široká nabídka cyklotras, navazujících na zajímavé okolí. V Ostravě - Porubě se nachází největší přírodní koupaliště v ČR a ve střední Evropě s celou řadou sportovního i rekreačního vyžití. Cestovní ruch města Ostravy pozitivně ovlivňuje také celá řada hudebních festivalů, výstav či sportovních akcí. [2], [42]

Na **obrázku č. 20** je mapa s vybranými lokalitami na území Ostravy.

**Obrázek č. 20 - mapa vybraných lokalit na Ostravsku
vytvořeno autorem [52]**

3.6.1 Landek park (Hornické muzeum OKD Landek)

Největší hornické muzeum ČR se nachází na severním okraji Ostravy v části Ostrava – Petřkovice. Rozprostírá se na jihovýchodním úpatí vrchu Landek, který byl v roce 1992 vyhlášen národní přírodní památkou. Landek je světově známou a vyhledávanou lokalitou z hlediska geologie, archeologie, historie, přírodovědy a hornictví. Vrch je proslulý také díky unikátnímu nálezu Landecké Venuše (46 mm vysoké torzo štíhlé ženy z krevele).

Muzeum bylo otevřeno 4. 12. 1993 na svátek sv. Barbory, patronky horníků. Návštěvníci si mohou prohlédnout sbírky původního hornického muzea z roku 1905 a ostravsko – karvinského hornictví od roku 1782 do současnosti v několika expozicích. Expozice ve výstavní vile jsou vhodné pro začátek nebo ukončení každé prohlídky. Nachází se v ní expozice pravěkého osídlení na Landeku, vývoj důlních svítidel, historie těžby uhlí, základní důlní profese a metody těžby uhlí.

Unikátem muzea je podzemní expozice – kulturní památka důl Anselm. Expozice je umístěna ve štolách horních slojí skutečného historického dolu Anselm, kam návštěvníci sfárají důlní jámou v těžní kleci z historické budovy dolu. Další z expozic je důlní záchranářství, které je největší svého druhu na světě. Kromě tří hlavních budov s expozicemi se v areálu muzea nachází ještě volná expozice s mnoha dalšími zajímavými objekty, mezi které patří např. ukázky těžké moderní hornické techniky (těžební stroje, důlní lokomotivy atd.).

Po prohlídce muzea je příjemné navštívit zdejší stylovou havířskou hospodu s hornickými specialitami. Areál Landek parku s Hornickým muzeem (**obr. č. 21**) tvoří unikátní komplex, který umožňuje všestranné využití. V areálu si lze zahrát třeba tenis, volejbal nebo bowling. Součástí muzea je také lanové centrum, cyklistická stezka a dětský koutek. Lokalitou a jejím okolím vede přírodovědecká a hornická naučná stezka. Landek park bývá místem konání různým koncertů a dalších kulturních akcí (Den horníku, Den strojařů). Areál má výbornou dostupnost příměstskou a městskou hromadnou dopravou. Landek park je vzdálen od autobusové zastávky *Hornické muzeum* cca 300 m. Muzeum je otevřeno celoročně a vstupné se odvíjí dle zvolených expozic. Vstup do samotného areálu je zdarma. [43]

Obrázek č. 21 - Landek Park (foto autor, 2011)

3.6.2 Důl Michal

Důl Michal (Petr Cingr) se nachází v severovýchodní části Ostravy, konkrétněji v Ostravě Michálkovicích. Areál dolu slouží v současné době jako průmyslové muzeum.

Historie tohoto bývalého kamenouhelného dolu sahá až do roku 1842. Důl ukončil svou těžbu ke dni 30. května 1993. Poslední klec vyjela na záložním těžním stroji dne 2. června 1994. Tentýž rok v rámci záchrany významných hornických památek v OKR, převzalo celý areál Ministerstvo kultury České republiky, které zde zřídilo Průmyslové muzeum v Ostravě, později sloučené s Památkovým ústavem v Ostravě. V srpnu 1995 byl důl Michal pro svou mimořádnou technickou hodnotu prohlášen za národní kulturní památku a je zahrnut do indikativního seznamu České republiky pro zápis do světového kulturního dědictví UNESCO. Průmyslové muzeum je otevřeno pro veřejnost od dubna 2000. V současné době jsou prostory dolu využívány také pro výstavy, různá divadelní představení a další kulturní a společenské akce.

Do doby ukončení provozu roku 1993 zůstal celý areál dolu, včetně technického zařízení, bez větších změn a představuje jedinečný soubor elektrických těžních strojů a kompresorů převážně od firmy Siemens-Schuckert. Co se týče povrchového vybavení dolu, kde patří řetízkové šatny, cechovna a strojovna, tak ty jsou zpřístupněny veřejnosti podle teorie tzv. posledního pracovního dne (jako by lidé, kteří zde pracovali, právě včera odešli a zanechali vše na svém místě včetně špinavých stěn, ochozených schodů, ohmataného zábradlí a oprýskaných nátěrů). Prohlídková trasa umožňuje návštěvníkům procházet stejnou trasu, jakou denně absolvovali horníci při nástupu do práce. Krom toho návštěvníci shlédnou strojovnu, kam měli přístup z bezpečnostních důvodů pouze strojníci.

Průvodci jsou bývalí zaměstnanci dolu a podrobně návštěvníky seznámí s provozem dolu, funkcemi jednotlivých strojů a povinnostmi jejich obsluhy.

Mezi objekty prohlídkové trasy patří: Znamkovna, Řetízkové šatny, **Správní budova**: Důlní měřictví, Kancelář geologa, První pomoc, Dispečink, Výdejna svačin, Cechovna, Lampovna, **Těžní věž a těžní budova**, **Třídírna uhlí**, **Strojovna**: Rotační měnič systému Ward-Leonard-Illgner, Kompresory a **Kotelna**.

Za zmínku, také stojí jedna z novinek od sezóny 2009, kdy se konají noční prohlídky povrchových částí Dolu Michal. Tyto prohlídky jsou konané pravidelně v omezeném počtu návštěvníků. Každý návštěvník dostane v lampovně originální hornickou lampu a s ní pokračuje po stopách horníků.

V areálu Dolu Michal je možnost konání různých kulturních akcí, prezentací, výstav či konferencí. Vstup do areálu je hned vedle konečné zastávky trolejbusu č. 101, který vyjíždí z Hlavního nádraží v Ostravě a přímo před hlavní budovou se nachází parkoviště. V bezprostřední blízkosti Dolu Michal lze navštívit nádhernou ostravskou ZOO. [3], [44]

3.6.3 Areál Dolních Vítkovic

Areál Dolních Vítkovic je národní kulturní památka České republiky, vyhlášená dne 19. června 2002. Tato NKP se nachází v městské části Vítkovic nazývaná „Dolní oblast“. Industriální areál z 1. poloviny 19. století vytváří typické jižní panorama Ostravy. Areál je tvořen ze tří na sebe navazujících celků: důl Hlubina, koksovna a vysokopecní provoz Vítkovických železáren. Areál je jediným místem v ČR, kde se zachovaly v jediné lokalitě a ucelené formě budovy a technologie dokladující technologický tok *těžba uhlí* → *koksování* → *surové železo*. Území Dolní oblasti má rozlohu 153 ha s celkovou výrobou cca 90 miliónů tun surového železa.

Celý areál začal vznikat v roce 1828, založením Rudolfovy huti arcibiskupem olomouckým, arcivévodou Rudolfem. Výhodou polohy Vítkovic byla blízkost uhelných dolů a řeky Ostravice. První pudlovací pec (ke zkujňování surového železa) v Rakousko-Uherské monarchii byla uvedena do provozu v září roku 1830, první vysoká pec pak v roce 1836. Provoz celého vysokopecního závodu byl ukončen v září roku 1998.

Důl Hlubina vznikl v roce 1852, s cílem těžít uhlí přímo v místě jeho největší spotřeby, tedy v blízkosti Vítkovických železáren. Název Hlubina vznikl podle neobvykle velké hloubky dobývacího prostoru. Těžba zde začala v roce 1857. Ve 20. letech 20. století proběhla rozsáhlá přestavba celého areálu. K nejstarším dochovaným objektům patří budova starých koupelen. Těžba v dole byla ukončena v roce 1991. V současné době je na seznamu kulturních památek dolu Hlubina deset nemovitých a tři movité památky (aktuální k roku 2007).

Vytěžené uhlí z dolu Hlubina bylo zpracováno v koksovně a získaný koks byl použit při výrobě surového železa ve vysokých pecích. Koksovna a vysoké pece se nacházejí v místech původní Rudolfovy huti. V současné době má koksovna na seznamu kulturních památek deset nemovitých památek a vysoké pece mají devět nemovitých a dvě movité památky (aktuální k roku 2007).

Od roku 2007 jsou provozy zpřístupněny veřejnosti formou industriálního skanzenu. Prohlídky areálu zajišťují Holding Vítkovice Machinery Group a.s. a samotná prohlídka trvá přibližně hodinu. Prohlídková trasa začíná a končí na vrátnici č. 1, vede areálem šachty Hlubina a Dolní oblastí s koksárenskou baterií č. 5, strojovnou, velínem a energetickou ústřednou s pístovými dmýchadly. Procházka tímto „ocelovým městem“ s desítkami metrů potrubí nad hlavou má své zvláštní kouzlo. Magické je i panorama celého areálu, nazývané také Ostravské Hradčany. V roce 2008 byla hodnota areálu oceněna zápisem do prestižního seznamu Evropského kulturního dědictví. V současné době je provoz areálu a jeho přístupnost kvůli rekonstrukci omezena. Od měsíce května začínají pravidelné víkendové prohlídky nebo si je lze dohodnout individuálně na základě objednávky. Přímo před areálem je situována tramvajová zastávka „Důl Hlubina“. [3]

3.6.4 Halda Ema Ostrava

Halda Ema / Terezie neboli Ostravská sopka ční nad samým centrem Ostravy. Halda je uměle vytvořený vrch kuželového typu tvořený ukládanou hlušinou dolu Ema a Terezie. Kuželovitý násyp o výšce 315 m. n. m a rozprostírá se na ploše 84 ha. Založení haldy se datuje do doby před rokem 1920. V 60. letech 20. století došlo ke vznícení nitra haldy

a prohořívá dodnes. Teploty uvnitř kopce dosahují až 1500 stupňů Celsia a díky tomu se tvoří vzácné nerosty jako je jaspis nebo porcelanit.

Halda je volně přístupná za každého ročního období a lze na ni dojít od mostu Miloše Sýkory nebo od ZOO Ostrava po žluté turistické značce. Od jara roku 2010 tudy prochází *Naučná stezka Ostrava, Halda Ema* o délce cca 7 kilometrů. Stezku vybudoval Klub českých turistů díky grantu Nadace OKD a podpoře dalších partnerů. Naučnou stezku lemuje dvanáct informačních panelů s popisem historických, technických a přírodních zajímavostí. Nenáročná stezka je vhodná pro rodiny s dětmi. [5]

4 Návrh rozvoje nevyužívaných nebo málo využívaných lokalit

Moravskoslezský kraj se může pyšnit několika industriálními památkami a lokalitami, které dnes již tvoří vzpomínky na hornickou činnost. S postupem času bohužel některé tyto skvosty chátrají a nejsou využity tak, jak by si zasloužily. Také zde existují objekty, které využívány jsou, ale nedostatečně. V této kapitole jsou mimo jiné uvedeny i některé lokality z předchozí kapitoly.

4.1 Venušina sopka

V této již výše zmíněné lokalitě, bohužel chybí popisné informační tabule, odpočívadla a lavičky. Návštěvníci tohoto krásného přírodního útvaru by jistě uvítali, kdyby si zde mohli odpočinout a zároveň se dozvědět o lokalitě více informací. V lokalitě se nachází také dvě neudržovaná tábořiště.

4.2 Lom - Mořské oko

Jedná se o jezírko nazývané "Mořské oko", které se nachází na Frýdeckomístecku, konkrétněji v Horních Domaslavicích. Tato přírodní zajímavost vznikla uměle při těžbě kamene koncem 18. stol. Kámen se zde těžil za účelem stavby Hornodomaslavského zámku, který se kousek od lomu nachází. Lokalita je součástí Hornodomaslavické naučné stezky a je chráněná jako výrazný krajinný prvek. Vzhledem k tomu, že se lom nachází nedaleko Žermanické přehrady, může být pro turisty jeho návštěva příjemným zpestřením a doplněním pobytu.

4.3 Karolina - projekt Nová Karolina

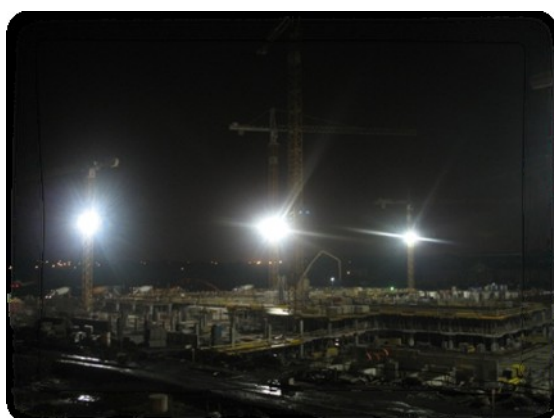
Nová Karolina je v současné době nejsledovanějším územím v ostravské aglomeraci. Těžba uhlí, zpracování železa a koksovna, taková je historie staré Karolíny. Díky snaze zlepšit životní prostředí na území centra města začala po ukončení provozu v roce 1970 postupná likvidace průmyslového areálu. Demolice celého areálu byla dokončena v roce 1989. Zachována zůstala pouze bývalá rozvodna – elektrocentrála koksovny a budova

dvojhalí, obě stavby jsou od roku 1991 prohlášeny kulturní památkou. Od roku 1999 do roku 2005 byla celá oblast dekontaminována.

Revitalizované území koupila evropská developerská společnost Multi Development, jejíž cílem je přeměnit bývalý průmyslový areál o rozloze 32 ha (z celkové rozlohy území 60 ha) na moderní městské centrum. S výstavbou se začalo v červnu 2008, ale v souvislosti s celosvětovou krizí, musela být stavba dočasně přerušena. Po získání úvěru od domácích i zahraničních bank se opět se stavbou začalo na jaře 2010 (**obr. č. 22, 23**). Budování Nové Karoliny je rozděleno do čtyř etap. V rámci první nejnáročnější etapy výstavby má do jara 2012 vyrůst obchodně - společenský komplex, administrativní budova a obytné plochy. V další fázi projektu se předpokládá napojení Nové Karoliny na historický průmyslový areál Dolních Vítkovic. Všechny etapy by měly být hotové v roce 2018.

Součástí projektu je také využití technické kulturní památky (*trojhalí* - nový název), kterou společnost Multi Development darovala městu. Z největšího objektu (dvojhalí) vznikne zastřešená plocha, kde se budou pořádat koncerty, jarmarky a další akce. Menší hala by měla být primárně zaměřena na sportovní využití.

Moderní desing, nápaditá architektura, obrovská nabídka bydlení, obchodu, vzdělání, kultury, relaxační zóny a navíc strategická poloha v centru dopravního uzlu, to vše charakterizuje různorodý projekt Nová Karolina (**obr. č. 24**), který má potenciál zatraktivnit centrum města Ostravy. [45], [46]

*Obrázek č. 22 – stavba areálu Nové Karoliny
24. 7. 2010, v 0:53 hod. (foto autor, 2010)*

*Obrázek č. 23 – stavba areálu Nové Karoliny 12.
4. 2011, v 11:30 hod. (foto autor, 2011)*

Obrázek č. 24 – vizualizace Nové Karolíny [45]

4.4 Areál Dolních Vítkovic- Nové Vítkovice

Tím, že došlo k ukončení výroby, dá se říct, že celá Dolní oblast Vítkovic (**obr. č. 25, 26**) postupně chátrá. Po více než 10 letech od ukončení posledního odpichu se začíná o tuto památku zajímat. Vzhledem k velikosti a finanční náročnosti NKP je dotační podpora jediný způsob, jak využít potenciál NKP. V roce 2009 byl představen společností Vítkovice Machinery Group projekt nazvaný „Nové Vítkovice“ (**obr. č. 27**). Jde o největší projekt svého druhu v České republice. Cílem tohoto projektu je zachovat průmyslové dědictví i pro další generace, a zároveň dát tomuto prostoru novou, moderní a užitečnou podobu, vybudovat nové obytné bloky, administrativní prostory, univerzitní, vědecko-výzkumné a kulturní centra i zóny pro volný čas. Tento projekt je unikátní tím, že spojuje staré s novým. Součástí Nových Vítkovic by měl být vysokoškolský areál pro technické i humanitní obory, s obchody, hotely, galerií, kanceláři i veřejnými sportovišti. Průmyslové využití této lokality se tímto zmenšuje, ale naopak se budují nové možnosti pro rozvoj města Ostravy. V návaznosti na Novou Karolinu se výrazným způsobem bude rozšiřovat centrum města. V současné době již probíhají první kroky realizace projektu. Je připravován projekt reaktivace některých objektů NKP s finanční spoluúčastí Ministerstva kultury ČR v integrovaném operačním programu (IOP). Cílem projektu je reaktivace hlavních částí Národní kulturní památky Vítkovice, jejich zpřístupnění veřejnosti

a následné využití potenciálu NKP pro kulturně-společenské aktivity. V současnosti již probíhá rekonstrukce a reaktivace třech základních objektů NKP- VI. Energetické ústředny, Vysoké pece č. 1, a plynojemu. Obnova hlavních součástí areálu se plánuje do roku 2013. Vysoká pec se má proměnit v technickou naučnou stezku a má na ní být vybudována prohlídková a naučná trasa s rozhledem na Ostravu. Z plynojemu o průměru 72 metrů a výškou 14 metrů má být víceúčelová hala (aula) s kapacitou 1500 míst a z VI. energetické ústředny bude technické muzeum, výukové prostory a laboratoře. Hlavními exponáty muzea budou dvě pístová dmychadla z roku 1938 a 1948, která dohromady váží 900 tun. [47], [48]

Obrázek č. 25, 26 – areál Dolních Vítkovic současnost (foto autor, 2010)

Obrázek č. 27 – areál Dolních Vítkovic - vize budoucnosti [48]

4.5 Důl Jindřich – těžní věž

Těžní věž dolu Jindřich (**obr. č. 28**) je vůbec první technickou památkou na Ostravsku. Nachází v centru Ostravy na místě původního dolu z roku 1846. Věž a těžní budova byla vystavěna v roce 1913 z režného zdiva. Jáma Jindřich měla jako první v Ostravě ocelovou těžní věž.

Přímo vedle těžní věže stojí Hotelový dům Jindřich. Ten měl být v roce 2007 zbourán a na jeho místě již dnes měl stát rozsáhlý moderní komplex s názvem *Jindřich Plaza* (**obr. č. 29**). Realita je ovšem trochu jiná, po čtyřech letech od zveřejnění prvních plánů na vybudování moderního areálu, zde stále stojí původní, chátrající Hotelový dům. V době kdy se mělo začít bourat a stavět přišla hospodářská krize a na realizaci projektu nebyly peníze. V současné době společnost RPG Real Estate, které areál patří, hledá nájemníky, kteří by v novém komplexu působili. Do té doby než ambiciózní projekt nezíská žádné potencionální nájemce, tak realizace stavby pravděpodobně nezačne a projekt tak může ležet na papíře ještě několik let (informace z www.denik.cz aktuální k datu 5. 4. 2011).

Podle původních plánů zde měly stát tři budovy, z nichž dvě se měly tyčit k nebesům. Měl zde stát prvotřídní hotel s kapacitou zhruba sto dvacet pokojů. Součástí měly být také kancelářské prostory, obchůdky a podzemní parkoviště. Historická těžní věž se měla stát dominantou moderního areálu. [49]

*Obrázek č. 28 – těžní věž dolu Jindřich 12. 4. 2011
(foto autor, 2011)*

Obrázek č. 29 – vizualizace „snad budoucího“ komplexu Jindřich Plaza [55]

4.6 Landek Park

V polovině roku 2010 přešel areál hornického muzea OKD Landek (nyní Landek Park) do správy zájmového sdružení právnických osob Dolní oblasti Vítkovice, které začalo plánovat změny, které by z turisticky oblíbené lokality udělaly ještě atraktivnější cíl návštěvníků. Nově chystané projekty se týkají především ploch v areálu, kde by měl vzniknout několikapodlažní prosklený objekt, který propojí historické objekty a restauraci.

4.7 Hlučínské jezero

Tento sportovně rekreační areál leží v aktivní záplavové zóně řeky Opavy. Aby se v budoucnu mohl využít potenciál území, který se zde nachází, je v první řadě nutná investice do sanace a zvýšení protipovodňové ochrany. V současnosti plánuje stát investovat miliardu korun do revitalizace Hlučínské štěrkovny (**obr. č. 30, 31**). Cílem je zvýšení protipovodňové ochrany rekreačního areálu a příprava území na další využití. Součástí projektu je i vybudování nové sedmikilometrové cyklostezky kolem jezera.

Po skončení revitalizace, by zde měl vyrůst malý aquapark nějakým tematickým wellness centrem (např. antické lázně). Z chátrajících budov by mohl vzniknout komplex ubytovacích a stravovacích služeb. Mezi velké nedostatky dále patří absence tras pro inline bruslaře, kteří v současnosti využívají pouze cca 200 metrový opravený úsek v areálu, nebo nedalekou příjezdovou komunikaci k jezeru, která však není ideální z důvodu nebezpečí střetu s vozidly.

*Obrázek č. 30 – Hlučínská štěrkovna
(foto autor, 2011)*

Obrázek č. 31 – Hlučínská štěrkovna [56]

5 Závěr

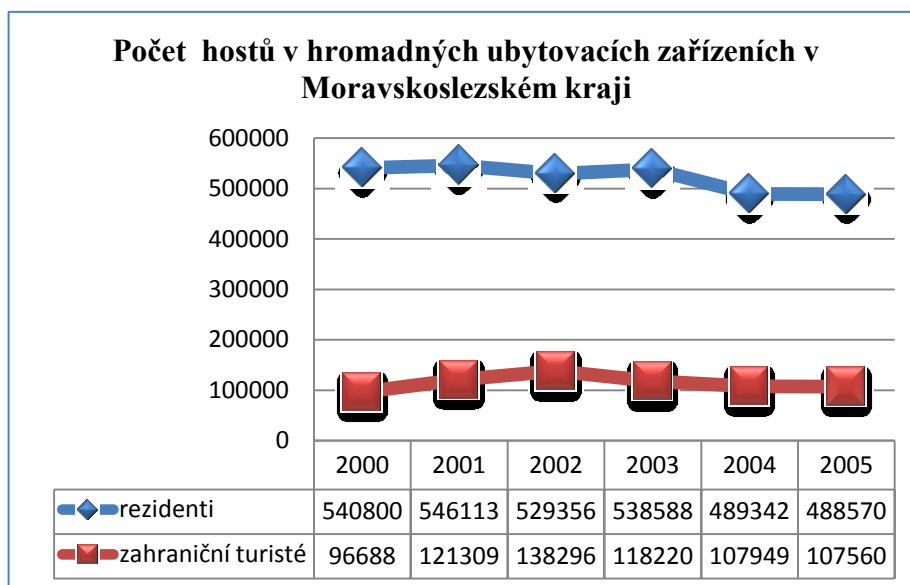
Území Moravskoslezského kraje v sobě skrývá mnoho lokalit, které zde postupně vznikly hornickou činností. Po ukončení těžby se některé proměnily v rekreační oblasti, z jiných se staly chráněné přírodní památky, kulturní památky, muzea, ale bohužel se zde najdou i takové, které chátrají. Naštěstí v současné době již probíhá několik projektů na záchranu vybraných oblastí.

V této bakalářské práci jsem vytipovala a zmapovala lokality, o kterých si myslím, že by mohly být pro návštěvníky kraje zajímavé a hlavně přínosné. Většinu těchto míst jsem osobně navštívila a také fotograficky zdokumentovala. Díky vyvinuté dopravní infrastruktury jsou tyto lokality dobře dostupné a k většině se dá dojet bez větších problémů autem a rozvinutou sítí cyklostezek. Pomocí veřejné dopravy (autobusové, železniční) se dá do vybraných míst také dojet, ale je nutné počítat s pěší turistikou od zastávek, které jsou od cílových destinací (převážně zatopených lomů) vzdálené i několik kilometrů. Nevýhodou některých těchto turistických cílů je, že ne u všech je možnost občerstvení. Dle mého názoru je velkým pozitivem, že návštěvníci mířící do kraje za účelem studia, výzkumu, zábavy a návštěvy různorodých kulturních akcí, které jsou zde opravdu hojně zastoupené, mají možnost zpestřit si pobyt některou ze zmíněných turistických lokalit.

Na základě údajů, získaných od českého statistického úřadu jsem vytvořila dva grafy (**graf č. 1 a č. 2**), které znázorňují návštěvnost českých a zahraničních turistů v Moravskoslezském kraji od roku 2000 až do roku 2010. Z těchto grafů lze vyčíst, že v období let 2000 až 2005 byla návštěvnost kraje celkově vyšší u našich i u zahraničních turistů než v období let 2005 až 2010. Realizací již probíhajících a připravovaných projektů na záchranu a další rozvoj nevyužívaných a málo využívaných turistických lokalit, by se návštěvnost mohla vrátit přinejmenším na statistiku let 2000 až 2005. Celkově se však dá záměr investorů hodnotit jako velmi pozitivní a pro kraj to bude znamenat zvýšení atraktivity jak pro české a zahraniční návštěvníky, tak hlavně pro samotné obyvatele Moravskoslezského kraje.

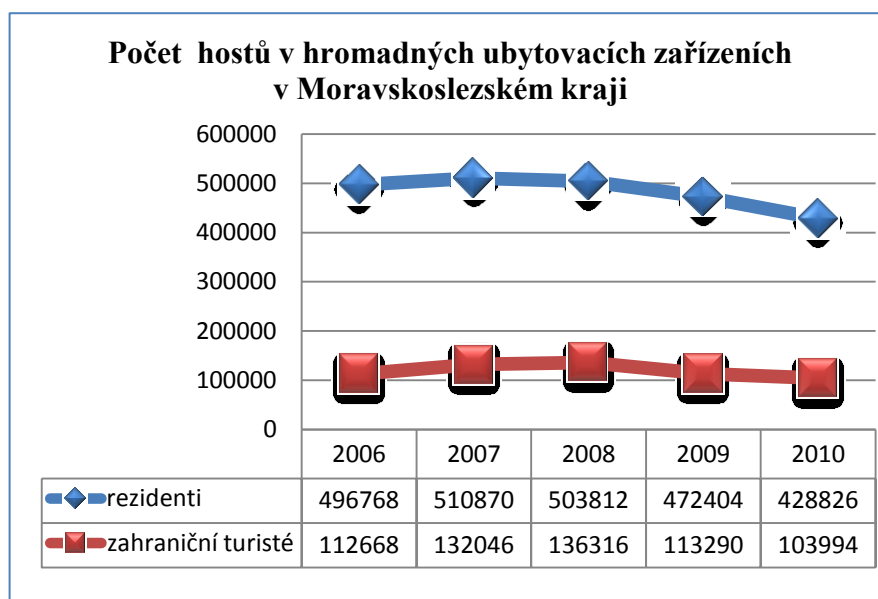
Díky této práci jsem se začala více zajímat o lokality, na kterých ještě donedávna probíhala hornická činnost. Myslím si, že dnes po několika letech od ukončení těžby a následné revitalizace lze říct, že dotčená území zde byla odjakživa. Celkem jsem byla až

překvapena jak hojně jsou využívány oblasti zatopených lomů i když je tam koupání na vlastní nebezpečí. Návštěvníkům (převážně trampům) se líbí okolní příroda a hlavně klidné prostředí, které v těchto oblastech je, a proto zde tráví i několik dní. Celkově tuto práci hodnotím pro mne za velmi přínosnou. Rozšířila jsem si vědomosti o hornické činnosti v kraji, ve kterém jsem se narodila a hlavně navštívila spoustu zajímavých míst, o jejichž existenci jsem donedávna nevěděla.

Graf č. 1 – počet hostů od roku 2000 do roku 2005

(vytvořeno autorem, 2011, data převzata z [57])

Graf č. 2 – počet hostů od roku 2006 do roku 2010

(vytvořeno autorem, 2011, data převzata z [57])

Seznam použité literatury

Tištěné zdroje

- [1] FRANK, Miroslav, et al. *Opavsko zblízka*. [s.l.] : [s.n.], 2005. 134 s ISBN neuvedeno
- [2] KLÁT, Jaroslav, *Ostravské těžní věže*. Vlastní vydání, Ostrava 2004. 107 s.
- [3] MATĚJ, Miloš, et al. *Technické památky v Ostravě*. [s.l.] : [s.n.], 2007. 103 s. ISBN 978-80-7329-157-0
- [4] MAZÁČ, Josef, *Technické kulturní památky*. 2003. 166 s. ISBN 80-248-0242-2
- [5] Ostrava: *Turistický průvodce po industriálních památkách*. Vyd. 1. Praha: Freytag & berndt, 2010. 143 s. ISBN 978-80-7445-052-5.
- [6] PODHORSKÝ, Marek. *Moravskoslezský kraj*. Vyd. 1. Praha: Freytag & berndt, 2006. 200 s. ISBN 80-7316-144-3.
- [7] PODHORSKÝ, Marek; ŠMEHLÍK, Vladimír. *Top atraktivita Moravskoslezského kraje*. 1. vydání. Moravskoslezský kraj: Reproprint, 2010. 56 s. Dostupné z WWW: <www.msregion.cz>.
- [8] PODHORSKÝ, Marek, et al. *Nej výlety Moravskoslezského kraje*. 1. vydání. Moravskoslezský kraj: Reproprint, 2010. 64 s. Dostupné z WWW: www.msregion.cz
- [9] ŠMEHLÍK, Vladimír. *Ostrava: Průvodce městem*. Vyd. 1. Praha: Freytag & berndt, 2009. 154 s. ISBN 978-80-7316-259-7.
- [10] VOPASEK, Stanislav. *Dějiny hornictví: aneb jak to byl s uhlím na Ostravsku*. Vyd. 1. Ostrava: Repronis Ostrava, 2005. 60 s. ISBN 80-7329-099-5.
- [11] ČSN 016910 *Úprava písemností psaných strojem*. Praha: Vydavatelství ÚNM, 1986. 28 s.
- [12] ČSN ISO 690. *Bibliografické citace. Obsah, forma a struktura*. Praha: Český normalizační institut, 1996. 32 s.
- [13] ČSN ISO 690-2. *Informace a dokumentace: bibliografické citace. Část 2, Elektronické dokumenty nebo jejich části*. Praha: Český normalizační institut, 2000. 22 s.

Elektronické zdroje

- [14] *Charakteristika Moravskoslezského kraje* | ČSÚ Moravskoslezský kraj [online]. 2011 [cit. 2011-02-23]. ČSÚ - oficiální stránky. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/charakteristika_moravskoslezskeho_kraje>
- [15] *Symboly kraje* | Moravskoslezský kraj [online]. 2010 [cit. 2011-02-14]. Dostupné z WWW: <<http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/symboly.html>>
- [16] *Moravskoslezský kraj [TRASOVNÍK - tipy na výlety po ČR* [online]. 2011 [cit. 2011-03-05]. Moravskoslezský kraj. Dostupné z WWW: <http://www.trasovnik.cz/k_morsl/k_morsl.asp>
- [17] *České dráhy, a.s. | Příměstské cestování* [online]. 2009 [cit. 2011-02-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.cd.cz/primestske-cestovani/default.htm>>
- [18] *Dálnice - Silnice . cz* [online]. 2002-2011 [cit. 2011-02-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.dalnice-silnice.cz/>>
- [19] *Charakteristika okresu Bruntál* | ČSÚ Moravskoslezský kraj [online]. 2011 [cit. 2011-02-17]. ČSÚ – oficiální stránky. Dostupné z WWW: <http://www.ostrava.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_bruntal>
- [20] *Okres Bruntál* [online]. 2011 [cit. 2011-02-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.bruntal.net/2004052003-okres-bruntal>>
- [21] *Uhlířský vrch a sopky na Bruntálsku* [online]. 2002-2010 [cit. 2010-11-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.jeseniky.net/index.php?obl=1&kat=11&sluz=81&pol=2830>>
- [22] *Uhlířský vrch - MaVlast.cz* [online]. 2007 [cit. 2010-02-13]. Uhlířský vrch. Dostupné z WWW: <<http://www.mavlast.cz/top-turisticke-cile.uhlirsky-vrch>>
- [23] *Venušina sopka, Nizký Jeseník* [online]. 2007-2010 [cit. 2010-11-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.turistika.cz/mista/venusina-sopka>>
- [24] *Vulkány Nizkého Jeseníku (Česká republika) | Lidé a Země* [online]. 2006-2010 [cit. 2010-11-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.lideazeme.cz/clanek/vulkany-nizkeho-jeseniku>>
- [25] *Národní přírodní památka Velký Roudný* [online]. 2010 [cit. 2010-11-08]. Dostupné z WWW: <http://www.cittadella.cz/europarc/index.php?p=index&site=NPP_velky_roudny_cz>
- [26] *Červená hora* [online]. 2003-2008 [cit. 2010-11-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.nizkyjesenik.cz/seznam/cervenahora/cervenahora.htm>>

- [27] *Razovské tufity, Nízký Jeseník* [online]. 2007-2010 [cit. 2010-11-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.razova.cz/informace-o-obci/zajimavosti-v-obci/razovske-tufity/>>
- [28] *Strany potápěčské - vše o potápění - Svobodné Heřmanice - lom Šífr* [online]. 2001 [cit. 2011-06-15]. Svobodné Heřmanice - lom Šífr. Dostupné z WWW: <<http://www.stranypotapecske.cz/lokality/lokalidet.asp?Nazev=Svobodn%E9+He%F8manice+%2D+lom+%8A%EDfr>>
- [29] *Exkurzní lokalita Svobodné Heřmanice* [online]. 1999 [cit. 2010-06-15]. Svobodné Heřmanice. Dostupné z WWW: <http://pruvodce.geol.morava.sci.muni.cz/Svob_Herman/SvHerman_text.htm>
- [30] *Charakteristika okresu Frýdek-Místek | ČSÚ Moravskoslezský kraj* [online]. 2011 [cit. 2011-02-20]. ČSÚ - oficiální stránky. Dostupné z WWW: <http://www.ostrava.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_frydek_mistek>
- [31] *Cvičná štola Dolu Paskov pro turisty i školní výlety* [online]. 2010 [cit. 2010-03-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.okd.cz/cz/o-nas/novinky/cvicna-stola-dolu-paskov-pro-turisty-i-skolni-vylety/>>
- [32] *Vápenné pece* [online]. 2010 [cit. 2010-04-15]. Vendryně. Dostupné z WWW: <http://www.vendryne.cz/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=22&Itemid=20&lang=cs>
- [33] *Charakteristika okresu Opava | ČSÚ Moravskoslezský kraj* [online]. 2011 [cit. 2011-02-18]. ČSÚ - oficiální stránky. Dostupné z WWW: <http://www.ostrava.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_opava>
- [34] *Budišov nad Budišovkou: Muzeum břidlice* [online]. 2007 [cit. 2010-03-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.budisov.eu/muzeum-bridlice/d-1186/p1=1188>>
- [35] *Stříbrné jezero - současnost* [online]. 2007 [cit. 2010-03-18]. Stříbrné jezero - současnost. Dostupné z WWW: <<http://www.opavacity.cz/scripts/detail.php?id=19695/>>
- [36] *Exkurzní lokalita Koberice u Opavy* [online]. 1999 [cit. 2010-02-03]. Koberice u Opavy. Dostupné z WWW: <http://pruvodce.geol.morava.sci.muni.cz/Koberice/Koberice_text.htm>
- [37] *Charakteristika okresu Nový Jičín | ČSÚ Moravskoslezský kraj* [online]. 2011 [cit. 2011-02-15]. ČSÚ - oficiální stránky. Dostupné z WWW: <http://www.ostrava.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_novy_jicin>

- [38] *Město Štramberk - stramberk.cz* [online]. 2006 [cit. 2010-02-05]. Lašská naučná stezka. Dostupné z WWW:
<http://www.stramberk.cz/laska_naucna_stezka/?akce=ls_uvod>
- [39] *Charakteristika okresu Karviná | ČSÚ Moravskoslezský kraj* [online]. 2011 [cit. 2011-02-19]. ČSÚ - oficiální stránky. Dostupné z WWW:
<http://www.ostrava.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_karvina>
- [40] *Kostel sv. Petra z Alkantary, Karviná-Doly* [online]. 1995-2011 [cit. 2011-03-02]. Kostel sv. Petra z Alkantary. Dostupné z WWW:
<<http://www.hrady.cz/?OID=2837>>
- [41] *DINOPARK Ostrava - Zábava, dinosauři, poučení, 3D kino - Unikátní výprava do druhohor* [online]. 2011 [cit. 2011-01-20]. Dostupné z WWW:
< <http://www.dinopark.cz/dinopark-ostrava/>>
- [42] *Charakteristika okresu Ostrava - město | ČSÚ Moravskoslezský kraj* [online]. 2011 [cit. 2011-03-15]. ČSÚ - oficiální stránky. Dostupné z WWW:
<http://www.ostrava.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_ostrava_mesto>
- [43] *LANDEK PARK - Hlavní strana* [online]. 2010 [cit. 2010-02-25]. Hlavní strana - LANDEK PARK. Dostupné z WWW: <<http://www.landekpark.cz/index1.html>>
- [44] *Národní kulturní památka Důl Michal - historie* [online]. 2007 [cit. 2010-03-03]. Historie. Dostupné z WWW: <<http://www.dul-michal.cz/historie/>>
- [45] *Karolina - Nová Karolina Park* [online]. 2011 [cit. 2011-04-02]. Nová Karolina Park. Dostupné z WWW:< <http://www.novakarolinapark.cz/karolina/>>
- [46] *Nová Karolina* [online]. 2011 [cit. 2011-04-02]. Dostupné z WWW:
<<http://www.ostrava.cz/jahia/Jahia/lang/cs/pid/36>>
- [47] *Nové Vítkovice* [online]. 2011 [cit. 2011-04-02]. Stavby v Moravskoslezském kraji. Dostupné z WWW: <<http://msstavby.blog.cz/rubrika/nove-vitkovice>>
- [48] *NOVÉ VÍTKOVICE | VÍTKOVICE MACHINERY GROUP* [online]. 2009 [cit. 2010-04-12]. NOVÉ VÍTKOVICE. Dostupné z WWW:
<<http://www.vitkovice.cz/9/cs/node/196>>
- [49] *Jindřich k zemi hned tak nepůjde - Deník.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-04-07]. Jindřich k zemi hned tak nepůjde. Dostupné z WWW: <<http://www.denik.cz/regiony/jindrich-k-zemi-hned-tak-nepujde20110404.html>>

- [50] *Moravskoslezský kraj | Správní mapa ČR | TOPOGRAF spol. s r.o.* [online]. 2006 [cit. 2011-04-05] Dostupné z WWW: <<http://www.spravnimapa.topograf.cz/moravskoslezsky-kraj>>
- [51] *VS - mapy - projekty | Moravskoslezský kraj* [online]. 2010 [cit. 2011-04-10]. 3D model ortofotomapy Moravskoslezského kraje. Dostupné z WWW: <<http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/cz/mapy/3d-model-ortofotomapy-moravskoslezskeho-kraje-3141/>>
- [52] *Google mapy* [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://maps.google.cz/>>
- [53] *Vapenne-pece-ve-vendryni-VENDRYNE* [online]. 2007 [cit. 2010-04-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.jedemetaky.cz/foto/127-vp1.jpg>>
- [54] *Šikmý kostel, autor fotografie - Petr Müller* [online]. 2007 [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.photoextract.com/cs/foto/44621.html>>
- [55] *Jindřich Plaza | Stavby v Moravskoslezském kraji* [online]. 2010 [cit. 2011-04-07]. Stavby v Moravskoslezském kraji. Dostupné z WWW: <<http://msstavby.blog.cz/1011/jindrich-plaza>>
- [56] *Hlucinsko* [online]. 2007 [cit. 2011-04-07]. Dostupné z WWW: <<http://hlucinsko.com/foto/obec/full/8-3.JPG>>
- [57] *Cestovní ruch - časové řady | ČSÚ* [online]. 2011 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.ostrava.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cru_cr>
- [58] *Moravskoslezský kraj, ZNAK* [online]. 2010 [cit. 2010-04-21]. Dostupné z WWW: <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/assets/samosprava/sym_znak.gif>
- [59] *Moravskoslezský kraj, LOGO* [online]. 2010 [cit. 2010-04-21]. Dostupné z WWW: <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/assets/samosprava/sym_logo.gif>
- [60] *Směrnice č. 1/2008 děkana HGF VŠB-TU Ostrava Pokyny pro zpracování bakalářské práce*, [cit. 2010-01-25]. Dostupné na WWW: <http://www.hgf.vsb.cz/miranda2/export/sites-root/hgf/cs/okruhy/studium-a-vyuka/prace/HGF_SME_08_001_ZpracovaniBakalarskePrace.pdf>.

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 - mapa Moravskoslezského kraje [50].....	3
Obrázek č. 2 - znak Moravskoslezského kraje [15].....	4
Obrázek č. 3 - logo Moravskoslezského kraje [15]	4
Obrázek č. 4 - 3D vizualizace ortofotomapy Moravskoslezského kraje [51].....	5
Obrázek č. 5 - mapa vybraných lokalit na Bruntálsku vytvořeno autorem [52].....	11
Obrázek č. 6 - Uhlířský vrch (foto autor, 2009)	12
Obrázek č. 7- Lávový proud (foto autor 2009).....	13
Obrázek č. 8 - lom Šífr (foto autor 2010)	16
Obrázek č. 9 - lom Šífr- potápěči (foto autor 2010)	16
Obrázek č. 10 - lom Šífr – břidlice (foto autor 2010).....	16
Obrázek č. 11 - mapa vybraných lokalit na Frýdecko-Místecku vytvořeno autorem [52]..	18
Obrázek č. 12 - Vápenné pece Vendryně [53].....	19
Obrázek č. 13 - mapa vybraných lokalit na Opavsku vytvořeno autorem [52]	20
Obrázek č. 14 - Jakartovice - břidlicové lomy (foto autor, 2010)	21
Obrázek č. 15 - Opava Kateřinky - Stříbrné jezero (foto autor, 2010).....	22
Obrázek č. 16 - mapa vybraných lokalit na Novojičínsku vytvořeno autorem [52].....	24
Obrázek č. 17 - Štramberk - opuštěný lom Kamenárka (foto autor, 2009)	26
Obrázek č. 18 - mapa vybraných lokalit na Karvinsku vytvořeno autorem [52].....	27
Obrázek č. 19 - kostel sv. Petra z Alkantary [54]	28
Obrázek č. 20 - mapa vybraných lokalit na Ostravsku vytvořeno autorem [52]	30
Obrázek č. 21 - Landek Park (foto autor, 2011)	32
Obrázek č. 22 - stavba areálu Nové Karolíny 24. 7. 2010, v 0:53 hod.....	37
(foto autor, 2010)	
Obrázek č. 23 - stavba areálu Nové Karolíny 12. 4. 2011, v 11:30 hod.....	37
(foto autor, 2011)	

Obrázek č. 24 - vizualizace Nové Karolíny [45]	38
Obrázek č. 25, 26 - areál Dolních Vítkovic současnost (foto autor, 2010)	39
Obrázek č. 27 - areál Dolních Vítkovic - vize budoucnosti [48]	39
Obrázek č. 28 - těžní věž dolu Jindřich 12. 4. 2011 (foto autor, 2011)	40
Obrázek č. 29 - vizualizace „snad budoucího“ komplexu Jindřich Plaza [55]	40
Obrázek č. 30 - Hlučínská štěrkovna (foto autor, 2011)	41
Obrázek č. 31 - Hlučínská štěrkovna [56]	41

Seznam grafů

Graf č. 1 – počet hostů od roku 2000 do roku 2005 [57]	43
Graf č. 2 – počet hostů od roku 2006 do roku 2010 [57]	43

Přílohy

Přiložené CD

Bakalářská práce ve formátu MS Word (verze 2007)

Bakalářská práce ve formátu PDF (verze 10.0.0)

Zadání bakalářské práce ve formátu PDF (verze 10.0.0)